

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

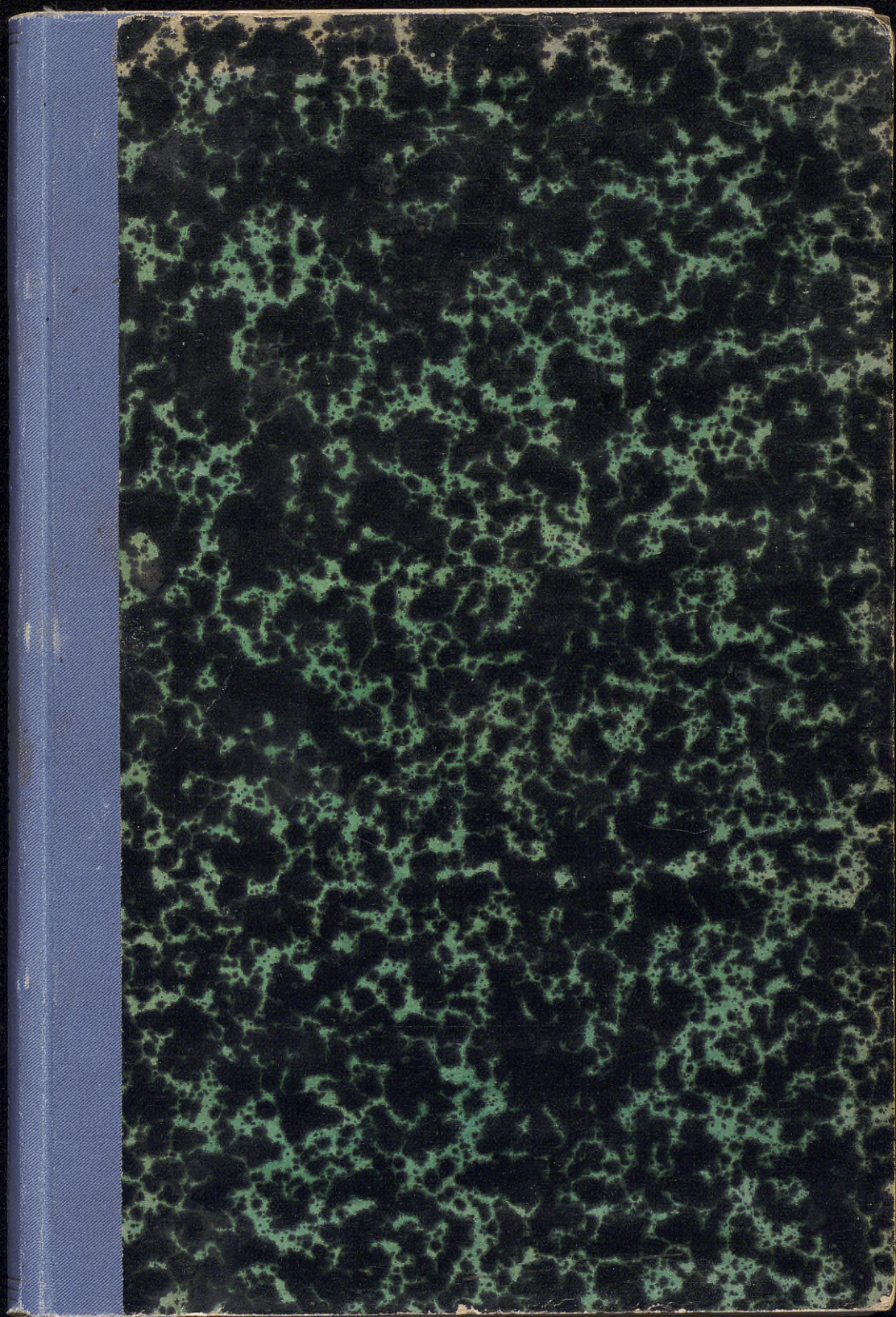
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Upsala Univ. Bibliotek

Sv. avd.

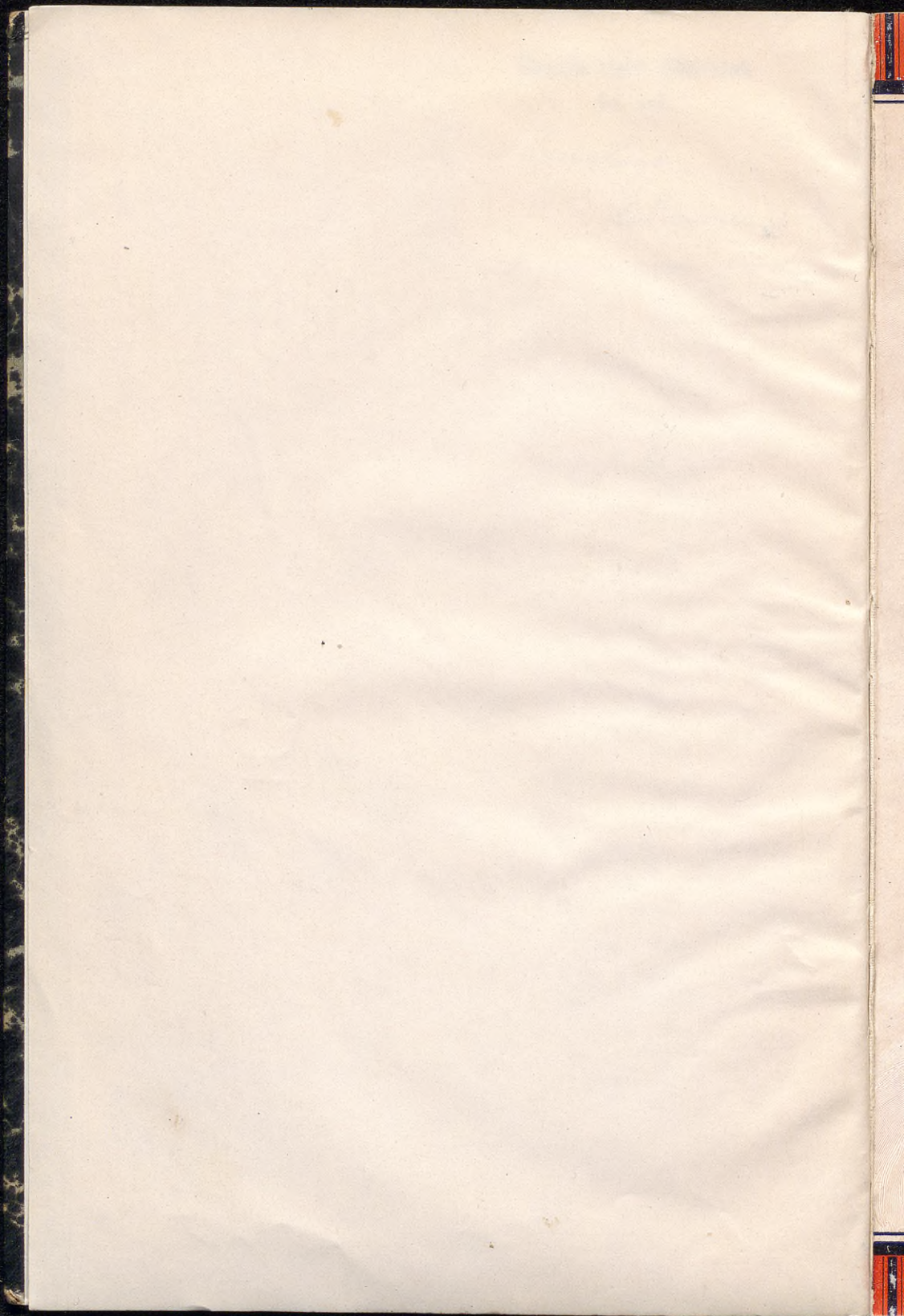
Sociologi

Swinnan

KVINNOSTUDIER

EN UNGKÄRL

ALBERT BONNERS
BOKFÖRLAG

40

KVINNOSTUDIER

AF

EN UNGKARL

ALBERT BONNIER
STOCKHOLM

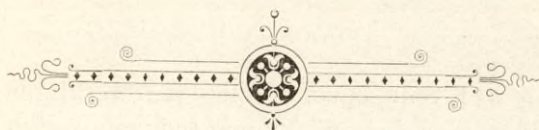

KVINNOSTUDIER

KYINHOOSTUDIER

Förord.

Det var länge, mycket länge sedan jag första gången började studera kvinnor. När jag som pojke lekte med flickor, som yngling dansade med unga damer, som man konverserade med mogna kvinnor, gjorde jag alltid mina iakttagelser, men om det är rätt att kalla dessa iakttagelser studier, vet jag ej. Att jag emellertid redan för åtskilliga år sedan studerade kvinnor, såsom man studerar mineralier, växter och baciller, lika kallt, lika vetenskapligt, lika objektivt, är fullkomligt säkert. Och jag gjorde dessa studier i den bestämda afsikten att skriva en bok *om* kvinnor och — *för* kvinnor.

Ja, jag säger rent ut, att om ej en enda man skulle läsa mitt arbete, skulle det göra mig detsamma, men om kvinnorna ej fäste

sig vid mitt opus, skulle jag verkligen bli mycket ledsen. Ty min kvinnobok skiljer sig från alla andra dylika däri, att den gör kvinnan hvarken till en furie eller en ängel. Den ser saken förståndigt, »juste milieu'n», om jag så får uttrycka mig, med afseende på kvinnans värde, betydelse och utveckling.

Den, som älskat en kvinna och rönt gensvar i sin kärlek, skildrar henne som en ängel; den, som älskat olyckligt, skildrar henne som en furie. Men jag skall helt och hållet bortse från min egen kärlekserfarenhet och framställa kvinnan utan denna subjektiva färg i skildringen, som vet af idel antingen guldskimrande dager eller kolsvart natt.

När jag tecknar kvinnokonturer och kvinnoåskådningar, skall jag göra detta visserligen kritiskt, men lika lugnt och samvetsgrant, som en geolog redogör för olika jordlagars uppkomst och beskaffenhet. —

Jag har kallat mitt arbete »kvinno-studier», för att därmed antyda, att det utgör en sammanfattning af spridda utkast. Att för öfrigt skriva någonting, som, med anspråk på att vara ett systematiskt helt, skulle heta »*Kvinnans historia*», torde

icke falla någon klok människa in, ty denna uppgift skulle bli lika svår, ja lika omöjlig, som att skrifva »*Männens historia*». Att någon litterär Ivar Vidfamne dock skall göra detta försök, därom är jag öfvertygad; men för min ringa del ber jag att bli betraktad som en litteraturens åttingsbonde.

Jag skall ej heller inom den söndriga ram, hvarinom jag fäster brokig mosaik, hopa massor af lärdt kram. Nästan ingenting ur den allmänna historien skall däri förekomma, enär jag anser, att denna, hvad skildringen af dess personligheter angår, är ungefär lika lögnaktig som bygdens skandalkrönikor; någon anekdot eller något skämtsamt uttryck skall vara det enda långods jag skall tillåta mig att begagna. Hufvudinnehållet skall utgöras af hvad jag själf sett och erfarit, och detta blir ej så litet, i synnerhet hvad gäller äktenskapets sfär. Detta klingar kanske sällsamt i mina läsarinners öron, men att min erfarenhet särskildt i detta fall är så rik, beror därpå, att få män så väl känna äktenskapets interiörer som — ungarlar. Huru detta är möjligt, skall jag sedermera förklara.

När jag nu börjar mitt arbete, sker

det med en aning om att jag kommer att bli ganska skarp. Törhända hade mina utkast i stället för titeln »*Kvinnostudier af en unghärad*» bort bära den mera expressiva: »*Hvarför jag förblifvit unghärad*».

Men jag vill framhålla, att min skärpa aldrig skall bli elak, utan tvärtom andas den största välvilja mot »allas vår moder», kvinnan.

Ty jag ledes i mitt kvinnotecknande af den bästa afsikt att undanrödja fördomar och upplysa kvinnan om, huru hon i mångt och mycket far vill. Må riset smärta, endast man, då slagen upphöra, har klart för sig, att det fördes af en hand, som ville ens väl, ty då skall eftertanken vakna och lägga kunskapens balsam på risets refvor. Och i fall all kritik af kvinnor från välvilliga mäns sida kunde hafva denna verkan, skulle kvinnans reformation ej vara långt borta.

Hvad beträffar arbetets uppställning vill jag omnämna, att det — i likhet med sitt objekt — »saknar plan». Det är, såsom jag förut påpekat, ej ett vetenskapligt verk, som systematiskt framlägger gjorda erfarenheter, utan snarare ett kåseri, uppdeladt i längre eller kortare stycken. Allt efter som anden faller på mig, skall jag ned-

kasta mina tankar på papperet, och att därvid somliga saker förenas, som ej höra ihop, och andra skiljas från hvarandra, ehuru de bort sammanfattas, är tämligen klart. Dock torde denna frihet från systematisk enhet och logisk reda bidraga till att göra arbetet njutbart för mina ärade läsarinor.

Redan innan de börja genomögna mina studier, vill jag skänka dem en omedelbart stillande tröst, nämligen ett lifligt erkännande från min sida, att om jag skulle granska männen, blefve min skildring ingalunda blidare — tvärt om. Jag skulle inom deras sfär kunna uppvisa såväl allmänna drag som enskilda typer, fullkomligt lika bristfälliga som någonsin inom kvinnans, och då jag nu heligt försäkrar detta, tror jag mig redan i förskott ha afprutat något af den ovilja, som mina sanningsord möjligen komma att väcka hos det s. k. »täcka könet».

1.

”Hvar är kvinnan?”

För att bevisa kvinnans betydelse för mänskligheten behöfves endast fästa uppmärksamheten på den ofta förekommande frågan »*Hvar är kvinnan?*» Den genljuder öfver hela världen, och det fins otaliga personer, som påstå, att i allt som sker spåras kvinligt inflytande. Förr sade man: »människan spår och Gud rår»; nu säger man: »mannen spår och kvinnan rår», ja, man påstår till och med, att »hvad kvinnan vill, vill Gud».

Underligt är det ej heller, att kvinnan har ett så utomordentligt inflytande. Som fästmö är hon vårt lifs ljus, som maka vårt lifs öde. Som mor leder hon våra

första stapplande steg, ordnar våra barnsliga lekar, ger vår ungdomliga ärelystnad ett mål, mognar våra manliga erfarenheter. Det är ej fadern, som uppfostrar barnen, utan det är modern. Men så blir också uppfostran därefter! Fadern arbetar för familjens uppehälle och har ej tid eller lust att syssla med sina barn. I de allra flesta fall är han så främmande för dem, att förtrolighet mellan honom och dem aldrig funnits eller också försvunnit. Trots att också modern arbetar, är hon dock *tvungen* att samtidigt härmed sköta om barnen. Hon väcker dem om morgnarna, hjälper dem vid påklädningen, söker reda på deras skolböcker, läser läxorna med dem, ger dem råd rörande uppförande och lefnadsvett o. s. v., medan fadern inskränker sig till att svära öfver »skrikande, snoriga ungar», ger dem en luggning, om de äro olydiga, skäller ut dem, om de få dåliga skolbetyg, och i allmänhet uppför sig mot dem, som om de vore födda på Otaheiti och af okänd börd.

Då fadern fattar sina plikter på ett dylikt lättvindigt sätt, sluta sig barnen till modern, och deras uppfostran blir därför *ensidig*, jag skulle vilja säga, *kvinnlig*. Eme-

dan kvinnorna, på hvilken grund skall jag sedermera uppvisa, äro vida mera bekajade med fördomar än männen, bli äfven barnen inpyrda därmed. Inom alla mannens sfärer träffa vi dessa kvinliga fördomar såsom utgörande incitament till oriktiga handlingar, men fäderna göra föga för att motverka detta onda. Först när sonen blir aderton à tjugo år gammal, börjar fadern betrakta honom såsom någonting annat än ett osnutet klädbylte, men i stället för att då anse honom som en *blifvande* man, fordrar han af honom det fullkomliga. Uppfostrad af kvinnor, kastas ynglingen på en gång fram under faderns kritiska blickar, och som han då icke fått någon uppfostran af *män*, kommer han med ens in på ett fullkomligt främmande område. Däraf missförstånd och slitningar mellan honom och denne okände man, som säger sig vara hans far; slutet blir alltför ofta, att han därvid går under.

Detta har ju, strängt taget, ej att göra med frågan »hvar är kvinnan?», men det utgör ett komplement härtill. Ty moderns stora inflytande på barnen skulle ej bli så öfverväldigande, så vida fadern uppfylde sina plikter. Men nu gör han ej detta,

och därför blir modern mäsklighetens *enda* uppfostrare inom hemmets område.

Men det är ej nog därmed. Barnet har kvinliga tjänsteandar, som ej hålla inne med sin mer eller mindre förvända världsåskådning; det har fastrar och mostrar, som smeka »lilla raringen», köpa leksaker åt femåringen, trösta den gråtande tioåringen öfver andras »orättvisor», berömma fjortonåringens dans på slutbalen, ge en femma då och då åt gymnasisten och upprulla ett glänsande framtidsperspektiv för den unge studenten.

Så kommer kärlekens »undersköna tid», då den knappt mogne mannen fråssar i kvinnodrömmar. Det ena idealet aflöser det andra. Han lär känna kvinnan i hennes tusen nyanser. Sällan kan han vid denna tid tänka på att gifta sig, och detta ger åt hans »kärlek» formen af en lättsinnets ballong, som i saknad af allvarets släplina än snuddar vid marken, än far högt upp mot den blå, innehållstomma himlen. Hans kärlek blir en blandning af gatsmuts och silfverskir, och när han vid lugnare besinning analyserar den underliga kärleksmixturen, ligger det fina däri så

sparsamt på ytan som flottkulorna i fattigmanssoppa.

När han »lekt rommen af sig» och blifvit »stadgad», gifter han sig och kommer så i regel i lika stort beroende af en kvinna, som när hans mor bytte hans blöjor. Vare sig han är lyckligt eller olyckligt gift, bär han kvinnofjättrar kring armar och ben. —

På samma sätt uppfostras den unga flickan uteslutande af kvinnor, ehuru meningen med hennes utveckling är, att hon skall blifva *maka*, d. v. s. en *mans* följeslagarinna genom lifvet.

Men då så är förhållandet, bör man väl icke förundra sig öfver att vid allt af vikt som händer en man — och en kvinna — frågar hela världen, som vill känna grunden till deras öde: »*Hvar är kvinnan?*»

En man skjuter sig. — »Hvar är kvinnan?» — En stackare gör konkurs. — »Hvar är kvinnan?» — En medelmåtta gör en glänsande karriär. — »Hvar är kvinnan?» — En stor skandal inträffar. — »Hvar är kvinnan?»

Öfver allt träffa vi kvinnan som människens och sina väninnors öde. Ibland är hon det direkt, ibland äro länkarne i ödes-

kedjan flere, men den, som känner deras sammanhang, skulle kunna komma med märkliga upplysningar. Han skulle kunna omtala, att en kammarjungfru störtat en excellens, att en serpentindansös gjort en förr lycklig maka till den olyckligaste af kvinnor, att en värdshusflicka var grunden och upphofvet till en furstes död, att en cigarrfröken förändrat gången af två rikens utveckling.

Hvarje man, som vill lära känna, hvarför hans lif gestaltat sig på ett eller annat sätt, skall taga sig en lång, enslig, djup begrundare, och om han därigenom lyckats lösa frågan »Hvar är kvinnan?», skall han också veta, hvarför hans lif tagit den riktning det gjort — och hvarje kvinna kan med fördel använda samma procedur.

* * *

Det fins personer, som tro, att uttrycket »Où est la femme?» häntyder därpå, att fransmännen först formulerat denna tanke om kvinnans genomgripande inverkan på människornas öden. Detta är dock felaktigt. Uttrycket är franskt, men tanken är allmänmänsklig. Den fins så långt tillbaka vi kunna sägas hafva en

historia. Grekernas »moira» (ödet) var en kvinna, *Klotho*, som spann lifstråden, en kvinna, *Lachesis*, som mätte den, en kvinna, *Atropos*, som klippte af den, en kvinna. Hos romarna voro *Nona*, *Decuma* och *Morta*, hvilka bestämde öfver människorna, kvinnor, och enligt våra förfäders mytologi stodo alla åsar — till och med »den allsmäktige» — och alla människor under de kvinliga *Urds*, *Verdandis* och *Skulds* ledning.

Kan man väl finna något bättre bevis än detta för att tanken »Hvar är kvinnan?» har uråldriga anor?

2.

Kvinnofördomar.

Jag har länge tvekat, huruvida jag i mina anspråkslösa kåserier skulle först afhandla kvinnans uppfostran och sedan hennes fördomar, eller tvärtom, men omsider kommit till den slutsatsen, att de senare, såsom de älsta, böra ha företrädet. Ty fördomar utgöra det första, hvarpå mänskligheten bygger sin uppfostran, och först när denna gjort sig kvitt grundlösa, förutfattade meningar, kan den åstadkomma någonting verkligt godt. Och att våra dagars kvinnor ännu ha en betydande rest af fördomar att dragas med, därom kunna vi utan vidare vara ense.

Kvinnans fördomar kunna vara desamma som mannens, men som jag här har endast med kvinnan att göra, vill jag afhandla dem, som antingen äro specifika för henne eller också förekomma i så hög grad, att de inom hennes område spela en vida betydelsefullare roll än inom mannens. Jag kan, tyvärr, ej i ett så obetydligt arbete som detta skärskåda dem alla, utan måste nöja mig med att analysera de mest framträdande, dem, som utgöra kvinnobilidens stomme.

Bland de för kvinnan specifika fördomarna nämner jag dem om *det kvinnliga ogifta ståndets nesa* och »*kvinnoslafveriet*»; bland dem hon har gemensamt med mannen, men i vida högre grad: *det inlärdas sanning* och *klasskillnadens oerhörda betydelse*.

* * *

Sedan urminnes tider har kvinnan i sitt inre gömt som sin djupaste tanke, att hon är skapad till *moder*. Men enligt våra »ordnade» förhållanden kan ej en kvinna på hyggligt sätt bli mor, utan att förut ha gift sig, och som ej alla kvinnor bli gifta, återstår alltid en hel del af dem, hvilka

ej blifvit i tillfälle att fylla sin specifika uppgift. Man skulle då kunna tänka sig, att kvinnan borde inse, att då det enligt statistiken finnes flere kvinnor än män, det ligger i naturens ordning och det kristna samhällets form, att åtskilliga kvinnor måste gå oförskyldt ogifta, men denna insikt synes totalt saknas, ty hela kvinnosläktet är ledt af fördomen om *det ogifta ståndets nesa*. Endast de ogifta kvinnor äro ursäktade, hvilkas fästmän dött en vecka före brölloppet, men alla de öfriga betraktas med medlidande och en icke så liten portion förakt. Det värsta en ung flicka kan tänka sig är att ej bli gift, ehuru hon ofta nog som gift, men alltför sent, finner, att just giftermålet var det värsta för henne. Men om någon tror, att denna bittra erfarenhet skulle leda henne in på en klokare uppfattning, bedrager han sig. Om också gift med en supig man, som miss-handlar henne, skall hon dock alltid förbli öfvertygad om det kvinliga ogifta ståndets nesa.

Denna fördom är den ytligaste af kvinnans alla, och den är dessutom dels fullkomligt grundlös, dels fullkomligt orättvis. Den kastar sig öfver »de gamla mamsellerna»

med ett frenetiskt förakt, utan att göra sig reda för, huruvida det finnes någon grund för föraktet. Och det finnes ingen sådan grund. För min del får jag säga, att bland kvinnor finnas få så aktningvärda och goda som just dessa ogifta fröknar, hvilka lefva sitt lif för andra, göra nytta hvar de komma och som fastrar eller mostrar utan all själfviskhet sysselsätta sig med sina syskons ättlingar. Hvem vet, hvarför de gå ogifta? Kanske ha de i tysthet älskat någon, som de ej kunnat förenas med, och sedan dolt sin enda kärlek i hjärtats djupaste gömma samt ansett den så helig, att någon annan icke varit värdig få plats därinne. Skulle det väl ligga något nedsättande i denna sublimes känsla? Eller också ha de älskat lyckligt och besvaradt, men måst vänta, emedan den älskade ej kunnat sätta eget bo så snart och så under tiden dött. Skulle det ligga något nedsättande i denna kloka betänksamhet, som dragit sig för att bygga bo utan att hafva någon säker grund därför? Eller också ha de offrat sig för yngre syskon, som de måst uppfostra, eller för äldre, sjuka anförvanter, som de måst vårda, eller också — — ja, det gifves tusen ädla motiv för en kvinnas ogifta stånd,

lika många ädla som det gifves oädla för kvinnors — giftermål. Men de som blifvit gifta eller, rättare sagdt, sålt sig för att bli försörjda, de ha icke nog skarpa ord för att fördöma och häckla »gamla mamseller», och det första de inpräglade hos sina egna flickor är, att dessa skola söka bli gifta.

Såsom jag i det följande betonar, är dock denna åsikt i följd af förändrade förhållanden på retur, men fortlevver ännu så stark, att den bör få »hedersplatsen» bland kvinnofördomarna.

Den står för öfrigt i samband med kvinnans fördömande af ungarlarne. Att jag omnämner detta utgör visserligen en utvikning från ämnet, men jag måste dock, enär vi här befinna oss på ett för försvar lämpligt ställe i mina kåserier, upptaga frågan och gendrifva kvinnornas ohemula påståenden om ungarlarne. Det hufvudepitet kvinnorna slunga mot dessa är, att de äro så »förfärligt själfviska», en beskyllning, hvarför de icke andraga ett enda skäl. Ty hvad en förståndig människa kallar själfviskt är att utan säker anställning, utan förmåga att lifnära en familj springa åstad och gifta sig, afla massor af barn, som sedan slungas ut bland proletariatet, samt låta sin

hustru föra ett lif af bekymmer och um-bäranden. *Detta* kan med skäl kallas själf-viskt. Men att åter beräkna sina resur-ser, att draga sig ensam fram på sina små inkomster, att krypa in i sin lilla vrå med sina sorger för sig, att när man blir äldre och får en bättre ekonomisk ställning hjälpa de fattiga, bistå sina vänner, uppfostra än-kors barn — allt saker, som dessa »själf-viska» ungarlar ofta gjort — det kallar jag *hederligt* och *vackert*.

Först när kvinnornas fördom mot »gam-la mamseller» blir häfd, först då skall äf-ven rättvisa göras åt »de själfviska ung-karlarna».

* * *

Den andra specifikt kvinliga fördomen är den om »*kvinnoslafveriet*». En kvinna skulle icke vara kvinna, såvida hon icke hyste denna fördom. Den framträder i den djupt rotade föreställningen, att kvinnorna arbeta ohyggligt, medan männen göra så godt som ingenting.

Förklaringen till denna fördoms upp-komst är lätt att finna. Den grundar sig därpå, att kvinnan i följd af sin skarpare blick för det materiella och sin svagare

blick för det intellektuella arbetet tycker, att mannen har det så öfverdådigt lätt, då han sysslar med ämbetsgöromål, sköter sin affärskorrespondens, öfverser sina arbetares verk, m. m. Hon får »släpa» i köket, »träla» med pigorna, »stöka» med barnen, medan mannen »sitter vid sitt skrifbord», »står i boden», »ligger på kontoret».

Till underhållandet af denna fördom bidrager mycket det faktum, att kvinnan endast undantagsvis själf ser mannen arbeta, medan hon åter får arbeta som styfvast, just då mannen kommer hem, såsom vid måltidstimmarna. Men dessa enkla slutsatser, nämligen dels att äfven det intellektuella arbetet är ett arbete, dels att om mannen arbetar utom hus, detta också är en sträfvan, som fordrar kraft och uthållighet, gör ej kvinnan. Hon ser mannen göra ingenting — medan han äter, under det att hon då kan vara i sina värsta bestyr, och slutsatsen däraf blir, att han är »herre» och hon »trälinna». Att hon under mannens bortovaro kan hafva dundrande kafferep, sitta timtals och jollra med »lillan», springa en hel förmiddag ur bod och i bod — det räknas icke. »Hon ska' väl också ha *någon* ledighet, stackare!»

Men när mannen kommer och vill ha någonting till lifs, då blir hon åter »trälinnan». —

* * *

Äfven mannen hyser den vidt utbredda fördomen om *det inlärda sanning*, dock icke ens tillnärmelsevis i så hög grad som kvinnan. Om mannen skulle göra detta, komme vi aldrig ur fläcken. Men så är lyckligtvis ej händelsen, ty en man må lära sig huru mycket »sanning» som helst, förr eller senare kommer dock alltid den dag, då han frågar sig: »men är då detta sanning?» Då slår omhvälfningens timme; han slungar bort den inlärda lögnen och tar ett stort steg framåt.

Så förhåller det sig ej med kvinnan. Hvad hon har lärt sig som sant, det är sant i alla tider. Därför går också kvinnan alltid i kölvattnet af mannens utveckling. Det är mannen, som, sedan han kommit under fund med halten af flydda tiders fördomar, reformerar skola och samhälle samt därigenom ger kvinnan en annan basis att bygga på, men om så ej vore, skulle hon stå och stampa på samma ställe. Kvinnan tar nästan aldrig initia-

tiv. De förnämsta förkämparna för kvinnosaken äro — män.

Men om sålunda, på grund af männens åtgöranden, hvarje kvinnogeneration får en delvis annan basis att bygga sin uppfostran på, följer ej däraf, att fördomen om det inlärdas sanning upphäfves. Till sin form är den för fast rotad för att kunna med ens uppräckas, men dess innehåll växlar — så vida männen gifvit den ett annat innehåll.

Men där så ej skett, se vi det bästa beviset på sanningen af min sats. Vi se det t. ex. med afseende på ett område, hvarinom mänskligheten står och stampar på samma punkt, nämligen den religiösa ortodoxiens. Det sorgliga förhållandet äger rum, att medan mänskligheten reformerar allt annat, lämnar den det viktigaste området, det religiösa, åt en viss klass' manipulationer. Men emedan så sker, finna vi också kvinnorna därinom intaga samma ståndpunkt som förut under sekler. Fördomen om det inlärdas sanning visar sig här i det klaraste ljus.

Hvilka äro de, som fylla våra kyrkor? Kvinnorna. Hvilka äro de, som fylla våra bönhus? Kvinnorna. Hvilka hålla mest på den prästerliga vigseln? Kvinnorna.

Hvilka fördöma skarpast »otro», »egenrättfärdighet», »fritänkeri»? Kvinnorna. Öfverallt inom det religiösa området utöfvar kvinnan ett betydelsefullt, jag skulle vilja säga olycksaligt inflytande — på grund af sin fördom om det inlärdas sanning.

När en man slungar sin vidskepliga barnatro — jag menar denna tros *form*, icke dess etiska innehåll — som lögnaktigt kallas »kristen», ehuru den har föga att skaffa med Jesu egen lära, som är *uteslutande af etiskt innehåll*, blir han lugn, glad, handlingskraftig; när en kvinna gör det, blir hon sinnessjuk. Så stark är hos henne dogmen om det inlärdas sanning, att när den beröfvas henne, brister den länk, som nitade hennes förnuftiga lif samman.

Först då religionen blir hvad den skall vara, en handlingsnorm, icke en trosnorm, skall också kvinnan bli kvitt denna fördoms mara. Men *män* måste verkställa denna reformation, ty kvinnan skall aldrig göra det. Sedan de tjocka murar, som nu gömma religionens härligheter för oss, nedrifvits, skall kvinnan gå fram som det nya släktets moder och skall då hålla lika säkert fast vid *handlingens lif* som

förut vid trons munväder. Och då skall en annan dag randas för mänskligheten. —

* * *

Mannen är ingalunda främmande för klasskillnadens fördom; men för kvinnan är den ett skötebarn. Man talar med en föraktlig öfverlägsenhet om indernas kastindelning, men männe vi i själfva verket kommit mycket längre än de? Begreppen om klass och rang äro så förhärskande hos Europas folk, att den, som ser dessa fördomar i den sanna kristendomens ljus, måste råka i namnlös förundran. Vi äro ju alla bröder och systrar, huru har då denna gränslösa högfärd kunnat så inrota sig?

Jag har förut anmärkt det faktum, att kvinnorna äro de enda uppfostrarinnorna i hemmet. Det är också här, som de underhålla klasskillnadens fördom. Redan tidigt lära sig barnen, att deras far är t. ex. häradshöfding, då deras kamrater i skolan äro barn till »bara» skräddare, länsmän eller bönder. De få mycket tidigt lära sig skillnaden mellan »bättre» och »sämre» folk. Barn af högre ställda föräldrar få ej leka med »fattigmansbarn». Pigorna tala om för barnen, att dessas föräldrar äro rika,

och pyra så in dem med högfärd, att de ej veta, på hvilken fot de skola stå. Mödrarna taga vid längre fram, och följdén blir, att barnen tidigt inrangeras i den indisk-europeiska kaståskådningen.

I otaliga fall framträda denna kvinnohögfärd, klassfördom och rangsjuka. Jag hörde som barn en gång en kopparslagarfru säga, att en viss handelsmansfru ej hade anledning att visa sig så stolt mot henne, ty kopparslagarfrun var »född i hatt», hvilket handelsmannens ej var. En kvinna frågar nästan alltid efter hvad en persons föräldrar äro eller varit och behandlar personen i enlighet med hans härkomst. En far har ofta nog ingenting emot, att hans son gifter sig med en hygglig, fattig flicka »af låg börd», men modern gråter natt och dag öfver »mésalliansen» — i synnerhet om hon själf kommit från ett ytterst tarfligt hem. En fru yttrade en gång i min närvaro, att en hennes väninna fått åtminstone någonting för de pengar hon fört i boet, ty dennas man hade blifvit hofrättsråd, under det hennes egen, hvilken hon tillfört stor förmögenhet, ej blifvit mer än kapten.

Tydligast visar sig kvinnornas rang-

sjuka vid större samkväm. Mannen har ju också uppfattning af sin ställning, men ingalunda i så hög och obehaglig grad som kvinnan. En general kan tala vänligt och frankt till en löjtnant, men en generalska lägger hela sin höghets imponerande nedlåtenhet i de ord hon kastar åt en löjtnantsfru. Stig in i en salong, där inbjudna damer befinna sig, och du skall se, att landshöfdingskan alltid sitter till höger i förnämsta soffan, till vänster om henne har öfverstinnan tagit plats, och så undan för undan efter rangrullan. Ve den fattiga löjtnantska, som vågar sätta sig i en soffa, ve den kaptenska, som sätter sig högre upp än »öfverstlöjtnantskan»! De skulle kunna få ögonen utrifna, eller, som detta vore för groft, bli förtalade, så att de ej hade en hederlig tåga kvar i hela sin själ. —

Med afseende på undanröjandet af härofvän anförda, specifikt kvinliga fördomar: det ogifta ståndets nesa, »kvinno-slafveriet», det inlärdas sanning och klassskillnadens oerhörda betydelse, ha alla ädla kvinnor ett stort och rikt verksamhetsfält.

Kvinnans uppfostran och sociala ställnin

Det är en afgrund af förnedring, hvarur kvinnan sedan historiens början arbetat sig upp. Till och med för endast tusen år sedan var hennes ställning i Europa ingalunda så lysande. Hos de vilda stammarna är kvinnan fortfarande lastdjuret par préférence, och hos en relativt högre ståndpunkt intagande utomeuropeiska folk, såsom inder och araber, är hon väl ej stort mera än en handelsvara och ett njutningsobjekt. Våra gamla förfäder fingo sig hustrur genom »brudköp», ett onekligen för kvinnan mera smickrande

tillvägagående än som nu sker, då kvinnan ibland får köpa sig en man.

I det stora hela måste man medgifva, att kvinnan aldrig och ingenstädes förut stått så högt som i våra dagars Europa.

Orsaken härtill torde vara dels den, att den arisk-europeiska folkgrenens kvinnor äro i stånd till en vida högre utveckling än andra stammars, dels att den allmänna uppfostran, som kommer dem till del — då hos andra, lägre stående folk i regel endast mankön undervisas — möjliggör de slumrande anlagens utbildning. Dessa båda sakförhållanden knyta sig samman och bilda en ring utan början och slut. Man kan säga, såväl att utveckling är möjlig, såvida uppfostran användes, som att uppfostran har något resultat, såvida möjlighet till utveckling finnes.

Det är egendomligt att lägga märke till, huru vida bättre den kvinliga undervisningen i våra dagar är ordnad än den manliga. Den sistnämnda är, just emedan den skjuter sina rötter ned i den grå forntiden, behäftad med en massa gammalmodigt, ja, hvarför ej uråldrigt, kram af så godt som intet värde, medan den kvinliga undervisningen, modern till plan och skap-

lynne, bär en mycket sundare prägel. Om t. ex. någon föresloge, att döda språk skulle införas som läroämnen i en flickskola, skulle man betrakta proponenten såsom rubbad, men detta hindrar ej, att dessa samma språk endast på grund af tradition trumfas in i den manliga ungdomen, hvilken af dessa »döda» studier har ungefär samma nytta som flickorna skulle ha af dem. Likaså ha gosskolorna åtskilliga andra bihang, såsom det omöjliga ämnet teologi, innehållande den mörka medeltidens funderingar rörande oförstådda spörsmål, hvaröfver man far med lättare hand i flickskolorna. Den kvinliga allmänna uppfostrings nyhet gör, att den blifvit kvitt den tunga barlast, hvarmed ynglingauppfostrian har att dragas, och däraf följer, i fall utvecklingen fortgår i samma riktning som nu, att vi om hundra år skola hafva vida flera *verkligt* upplysta kvinnor än män.

Därmed vill jag dock icke hafva sagt, att vår tids kvinliga uppfostran är mönstergill. Det faller utom ämnet för dessa kåserier att kritisera den, men så mycket vill jag säga, att man i uppfostringsväg ger kvinnan för många och för hårda nöter att på en gång knäcka. Äfvenså synes

man hafva glömt, att huru än utvecklingen gestaltar sig, kvinnans verksamhet dock *hufvudsakligast* bör falla inom *hemmets* sfär, och i dess ställe synes man äflas att uppfostra henne till mannens konkurrent inom *alla* områden.

Jag kommer härmed osökt in på frågan om kvinnans sociala ställning, hvilken under detta århundrade betydligt förbättrats. Uppfostran har matat utvecklingen och utvecklingen uppfostran. Taktfast och säkert sköta de båda i innerlig förbindelse det rastlösa uppspårandet och förtärandet af intelligibelt näringsmaterial. Man kan på detta sätt komma oerhördt långt, och man har redan vandrat ett ganska godt stycke.

Tänk er endast, hvilken skillnad nu emot för blott hundra år sedan, då i vårt land skaldinnor skrefvo i smyg, emedan det var »okvinligt» att dikta, då den unga tärnan nått höjden af lycka genom att bli gift med en man, som kunde försörja henne, då köksspiseln och harpan utgjorde hennes lifssfärs Nordkap och Kap Matapan! Om en kvinna från Gustaf III:s — »tjusarkonungen», som han kallas, i stället för, rättare, komediantkonungen — dagar nu

skulle stiga upp ur sin graf och gå lifslifvande omkring bland oss, huru gränslöst förvånad skulle hon ej bli! På posten skulle hennes bref expedieras af en kvinna; när hon vände sig till rikstelefonen, skulle hon få besked af en kvinna; på en bank skulle en kvinna mottaga hennes pengar; en kvinna skulle tillreda hennes medicin på apoteken, en kvinna vara hennes läkare, en kvinna bota hennes tänder. Och om den gustavianska kvinnan väntade ännu hundra år med sitt besök, skulle hon få höra predikningar af kvinnor, få sina processer skötta af kvinnor och kanske — hvem vet? — i krig få sin egendom försvaret af kvinliga tiraljörer. I detta fall gifves en utveckling, hvars slutmål ingen kan skåda.

Men jag vill ej här sia om kommande tider; vi ha nog af att syssla med de närvarande.

* * *

Den jämförelsevis förståndiga uppfostran kvinnan nu för tiden åtnjuter samt den i samband härmed stående förändringen af hennes sociala vilkor ha dels en

mycket ljus, dels en mycket mörk sida. Jag skall härnedan angifva och skärskåda dem, den ena efter den andra.

Det må vara sant, att ännu fortlefver med starka krafter kvinnans fördom om det ogifta ståndets nesa, men denna fördom håller dock på att gifva med sig. Anledningen härtill är förändringen i kvinnans sociala ställning. Förr i tiden uppfostrades en kvinna endast till att blifva maka, och den fråga, som alltid smög sig fram öfver möns läppar, var: »blir jag gift?» Häri låg hennes lifs mål. Lyckades hon ej bli gift, tedde sig framtiden mörk för henne. Sällan var hon så rik, att hon kunde lefva på sin förmögenhet; oftast var hon fattig och måste då antingen försörja sig själf eller lefva på släktingars eller vänners godhet. Den förra utvägen var svår, ty huru mycket hade hon väl att välja på? Hon kunde bli guvernant, hushållerska, sömmerska eller piga. Det var allt. Och hvilket lif var väl ej guvernantens! Läs blott skämtdikterna — jag skulle vilja säga nidvisorerna — om de stackars guvernanterna på 1840—1850-talen, läs tidsskildringarna om, huru de behandlades; hvar

och en af våra dagars kvinnor skall med fasa undanbedja sig en dylik ställning. Och som hushållerska, sömmerska eller piga hade hon det oftast förfärligt. Kommen från ett godt och hyggligt hem, kastades hon in i en krets, där hon — för att jag skall uttrycka mig mildt — behandlades mindre väl. Återstodo »hyggliga» släktingar. Därpå behöfver jag dock ej spilla många ord. Man vet ju, att »slakten är värst».

Nu åter gestaltar saken sig helt anorlunda. En flicka uppfostras icke mer endast för att få en man. Hon uppfostras för att *bli något*. Snart sagdt hela världen står öppen för henne. Hon kan drifva köpenskap, upprätta läroverk, bli läkare, telegrafist, post- och banktjänsteman — rättare sagdt, »tjänstekvinna» — »telefonissa», sjuksköterska, föreståndarinna för välgörande inrättningar o. s. v. i oändlighet. Redan när hennes medvetande börjar dagas, kan hon ej blott fråga sig hvad hon skall bli, utan äfven börja att arbeta för det föresatta målet. Hon behöfver ej mera med bäfvan undra, huru framtiden skall gestalta sig, i fall hon ej blir gift, utan

kan lugnt säga: »om jag också ej skulle bli gift, reder jag mig godt ändå».

Vid studiet af kvinnans historia skall man ända intill våra dagar icke finna något tidevarf, som särskildt på grund af denna förändring i *kvinnans rätt till arbete* utmärkes af ett så stort och lätt kontrollerbart framsteg som just vår tid.

* * *

Detta är den ljusa sidan af saken. Låtom oss nu öfvergå till den mörka!

I och med detsamma kvinnorna fått tillträde till männens arbetsmarknad, ligger i sakens natur, i lagen om tillgång och efterfrågan, att arbetspriset skall sjunka. Om kvinnorna, såsom nu sker, få allt vidsträcktare verkningsfält inom områden, som förut tillhört endast männen, huru skall då läget gestalta sig? Antingen så, att männen få kasta sig in på kvinnornas områden och öfvertaga hvad dessa ratat, eller också söka för sig öppna nya arbetsfält. Båda utvägarna erbjuda stora svårigheter.

Med säkerhet komma de nya förhållanden, som inträda på grund af kvinnornas användning inom områden, hvilka förr

uteslutande tillhört männen, att te sig högst egendomliga. Det kan nämligen mycket lätt hända, att kvinnan, begåfvad med kinesernas uthållighet och förmåga att lefva af litet, kommer att *helt och hållet* bemäktiga sig vissa verksamhetsfält. Männen skola utträngas därifrån, dock först efter en het strid, en hänsynslös konkurrens, som blir så mycket mera sönderslitande, som den på samma gång är en könsstrid. Häri ligger det mörka i framtidsvyen. Vi skola erhålla hela klasser af män, som, för att ej lefva proletariatets usla lif, måste inskränka sina behof till precis det minimum »standard of life», som många klasser af kvinnor förut voro hänvisade till — en nemesi, som skulle hedra världshistorien.

Så skulle vi då omsider komma till sakens humoristiska afslutning — så vidt vi kunna skåda. Kvinnorna skola intaga männens platser, och dessa, de förtryckta, darrande, svaga stackrarna, skola umgälla hvad de förut låtit kvinnan undergå. Kvinnorna skola förföra unga män och sedan trösta dem med ett byxtyg och en storrutig halsduk, kvinnorna skola skälla ut sina män-pigor, emedan de ej kunna hålla köket fritt från »brandsoldatskor», och få-

dren undervisa sina söner om, huru de skola kunna bli »män» åt stadens rikaste bankkvinnor. —

Den upp- och nedvända världen, som man ser. Men hvem vet, om ej denna skulle bli lika bra som den vi nu ha?

+

Kvinnologik.

De för kvinnan ljusa framtidsbilder, som jag upprullade i föregående stycke, torde dock ej så snart komma att erhålla kött och blod. Det finnes åtskilligt, som talar emot, att de skola komma som »en tjuf om natten». Fastmera skola vi i långliga tider få vänta på det nya kvinnozion.

Hvad som i första hand leder mig till denna uppfattning är de stora luckorna i *kvinnornas intelligens*. Jag säger som en författare — jag mins ej hvem — »icke kvinnan, men kvinnorna förnekar jag intelligens». Det är sant, att det funnits och ännu finnes kvinnor, som varit och äro utmärkta inom filosofiens, matematikens, de döda språkens, konstens och skönlittera-

turens områden, men dessa utgöra enstaka undantag. De äro alla män-kvinnor, ett slags andligt dubbelkönade, som fått manahug i kvinnokropp. Och huru utmärkta de än varit, ha de likväl alla saknat *snillet* i dess egentliga betydelse, originel skaparkraft i stort. Endast män besitta denna förmåga. Kvinnor, sådana som *Hypatia* i Alexandria, *Kristina* af Sverige, m. fl., ha haft endast snillerudiment, som fört dem till undergång.

Men att döma af enstaka fall är felaktigt. Jag lämnar åt deras värde begåfvade kvinnor och betraktar hela kvinnosläktet i genomsnitt. Jag skall då uppvisa en svaghet, så stor och så slående, att hvar och en, som fattat den, i och med detsamma skall inse, att den är lik en tung black kring en annars lätt springande fot. Denna svaghet vill jag kalla *kvinnologik*.

Om flera författare, som sysslat med denna svaghet hos kvinnan, får jag uppriktigt säga, att deras utredning förefaller mig mindre lyckad. De ha alla begått det felet att betrakta äfven hos män vanliga felslut såsom prof på kvinnologik. Detta är tydligen icke rätt. Om man skall klargöra kvinnologikens natur, måste man också

fästa afseende vid det i detta afseende *specifika* för kvinnan.

Det felaktiga sätt att resonnera, som jag för min del funnit hos kvinnorna, vill jag sammanfatta under rubrikerna: *öfverdrifts-*, *lösryckthets-*, »*goddag-yxskafts-*», *den »personliga», hopandets, rätthafveriets och »sista ords»-logiken.*

Jag skall härnedan anföra exempel på dem alla. Hvarje till mogen ålder kommen man har många, många gånger varit med om dylika resonnemanger.

Öfverdriftens logik.

Man kan kalla denna sort af logik för kvinnornas hvardagslogik, ty den användes oupphörligt af dem. Någon förklaring af dess beskaffenhet är fullkomligt onödig, ty nedanstående exempel visa till fullo dess natur.

Frun (till pigan): »Att Kristin har varit ute hela natten nu igen!»

Kristin: »Frun tycker naturligtvis, att jag aldrig borde sticka näsan utanför dörrn!»

Mannen (till pigan): »När Kristin härnäst polerar stakarna på mitt skrifbord, så gör det litet omsorgsfullare!»

Kristin: »Herrn vill väl, att jag skall gnida mig alldeles skinnlös!»

Mannen (till frun): »Kära Adèle, nog kunde du väl, fast du går i stök, ta på dig en snyggare klänning än de där trasorna!»

Frun: »Du vill, förstås, att jag alltid ska' frasa i siden och brysselspetsar.»

Fadren (till dottern): »Eva, du får inte springa i rännstenen på det där sättet och smutsa ner dig så ohyggligt!»

Eva: »Pappa vill då aldrig, att jag ska' ha något roligt!»

Lösryckthetens logik.

På denna lämnar jag endast ett par exempel, emedan det i följd af deras natur skulle bli för långt att anföra flere. Förhållandet med denna sortens »logik» är nämligen, att när t. ex. man och hustru samtala om en sak och mannen därvid håller ett längre »anförande», hustrun, som är vid dåligt humör, hugger in på ett enda lösryckt uttryck samt tillämpar det som det faller sig.

Mannen (i en lätt och skämtande ton): »I går kväll hade jag ganska roligt. Jag satt ensam i lilla bersån, då helt hastigt

svärmor kom till den stora, strax bredvid liggande, i sällskap med tant Eulalia och tant Karolina, fru Bengtsson, fru Söderberg och fröken Holm. Alla voro mycket uppretade på fröken Pettersson, som sagt någonting om någon af dem. Det var, som om en sten blifvit kastad bland en hop hundar. Du kan inte» — — —

Frun (med skärpt stämma): »Jaså, som en sten bland hundar. Då tycker du, att mamma är en hund, då.»

Mannen: »Nej, men, söta du, det var ju bara en liknelse.»

Frun: »Hvarför kallar du inte på en gång mamma för en hynda?»

Mannen: »Jag försäkrar dig» — — —

Frun (utan att höra på honom): »Då är också jag en hynda! Jo, det är just skönt att höra sådana ord.»

Mannen söker trösta henne, men hon gråter och går ifrån honom. Förtviflad skyndar han bort från eländet. —

Mannen (mildt förebrående): »Jag tycker ej det var rätt handladt af dig, att du härom dagen på bjudningen hos Anderssons sade åt fröken Holm — jag vill minnas, att du talade med henne; hon vände

mig ryggen, så att jag ej kunde se bestämdt hvem det var, men jag hörde tydligt ditt yttrande — att Johanssons äro sådana simpla människor, att du ej ville umgås med dem. Du vet ju dock, att jag har stora affärsförbindelser med Johansson och är ej så litet beroende af honom. Om man också inte tycker om människor, får man ha försyn för att ej stöta sig med dem.»

Frun (häftigt): »Fröken Holm var ej där.»

Mannen: »Jag sade ju, att jag ej visste bestämdt, om det var henne du talade med, och det gör också detsamma. Jag hörde ju ditt yttrande fullt tydligt och det är hufvudsaken.»

Frun: »Fröken Holm reste till Stockholm för åtta dar sedan och har inte kommit hem än.»

Mannen: »Men du hör ju, att»...

Frun: »Jag har ej talat med fröken Holm på en hel månad och bjudningen hos Anderssons var i måndags.»

Mannen: »Kan du då inte förstå, att»...

Frun: »Jag vill inte höra på dig. *Du ljuger.*»

Mannen: »Ljuger jag? Hur kan du vara så oresonlig. Jag sade ju»...

Frun: »Försök inte att slingra dig nu. Du ljuger... du ljuger... du ljuger»... (går sin väg i full ilska).

»Goddag-Yxskaflogslogik».

Dennas utmärkande kännetecken är den totala frånvaron af sammanhang mellan fråga och svar, anmärkning och gendrivande, befallning och opposition. Jag lämnar härnedan några exempel:

Frun (till pigan): »Johanna borde ha torkat af porslinet litet bättre.»

Johanna: »Ja, men det rägnade så förfärligt i går.»

Mannen (till pigan): »Johanna, lägg dörrnyckeln under mattan i tamburen, så att jag kommer in i natt utan att störa er, i fall ni gått till sängs!»

Johanna: »Ja, bara inte de otäcka hundarna springa och rota i blomsterrabatterna.»

Mannen (till frun): »Snälla du, när vi nu komma till min svåger, så säg ingenting om den där lilla förtreten!»

Frun: »Jag ska' inte ens fråga honom, hur han mår.»

Fadren (till dottern): «När du går till

skolan, Maria, så spring in till farbror John och bed honom äta middag hos oss i dag!»

Maria: »Ja, om jag bara kunde min läxa!»

»Personlig» logik.

Härpå behöfvas inga vidare exempel. Taktiken är mycket lätt. När mannen säger någonting, som frun ej tycker om, så svarar hon till sist ungefär: »Det ska' *du*, säga! — Likasom *du* skulle veta det! — Det ska' väl inte vara någon annan än *du*, som skulle kunna göra så där! — Det är ingen annan än *du, du, du!*» o. s. v. Samtalet, som från början är lugnt, må röra sig kring den allra minsta småsak; det tar en hetsig vändning, så snart det behagar kvinnan att i brist på sakliga skäl med ett koncentreradt uttryck af förakt yttra sig om mannens person i det hela. Den första frågan från mannen kan lyda: »vet du, min kära vän, hvem som spräckt den här rutan?» och sista svaret från hennes sida: »det ska' en 'sådan där' som *du* säga!»

Det är endast en kvinna, som från en sprucken fönsterruta kan komma till ett föraktfullt, totalt nedsablande af den man, hvarmed hon förenat sig för hela lifvet.

Hopandets logik.

När en kvinna försvarar sig, är hon ej nöjd med att anföra blott ett skäl för sitt handlingsätt. Hon samlar så många som möjligt och sammanför dem, utan att göra sig reda för, huruvida de passa ihop. Ett exempel torde vara nog för att belysa det sagda. En fru har skaffat nya gångmattor till sin mans skrifrum. När de blifvit utlagda, ser mannen, att längderna blifvit så korta, att de ej nå fram till väggen. Han frågar då, huru detta kommer sig. Frun svarar: »Jo, det ska jag säga, det, att jag tagit precis lika mycket och lika långa mattor som måttet angaf, och att det var riktigt, det vet jag, för jag tog det själf, och så förlänga mattorna sig, sedan de legat på en tid, och dessutom fans det inte mera af det slaget i boden».

Alltså ha vi här tre skäl på en gång anförda, hvilka passa mycket illa tillsammans, ty om måttet varit riktigt taget — hvilket det naturligtvis *icke* var — så skulle mattorna blifvit tillräckligt långa; om längderna verkligen tagits så som skett med hänsyn till att de sedan utan tvifvel skulle tänja ut sig, så hade ej annat skäl än detta behöfts anföras; om intet mer af denna

sorts mattor funnits i affären, så kunde man ju ej få mera däraf.

Ofvanstående påminner om den *skämtsamma* historien om en person, som blef bjuden på en konjak och afböjande svarade: »För det första har jag aldrig smakat konjak, för det andra är jag goodtemplare, och för det tredje — har jag alldeles nyss inmundigat två stycken.»

Rätthafveriets logik.

Kvinnan utgår i allmänhet från den förutfattade, oomkullrunkelige åsikten, att hon *alltid* har rätt, men som hon sällan kan anföra fullgoda skäl för sin mening, kastar hon till sist ifrån sig allt pläderande för sin sak och slungar fram ett energiskt, kategoriskt kraftuttryck, som betonar, huru »förfärligt illa och orättvist» hon blifvit »behandlad». Som mellanlänkarna i ett dylikt meningsutbyte mellan t. ex. man och hustru här äro utan betydelse, anför jag härnedan endast första och sista replikerna i sådana kontroverser:

Mannen: »När du träffar fru Pettersson, så tala ej, som du gjorde i dag, med henne om hennes yngste son. Du vet ju, att han tog lifvet af sig, och därför inne-

bär hans namn ett mycket bittert minne för den gamla, hyggliga gumman.»

Fruns slutreplik: »Jag skall aldrig mer säga ett enda ord till fru Pettersson.»

Mannen: »När du hälsar på fru Andersson, så stanna inte så länge hos henne som till klockan 2; de äta middag då, och hon har helt säkert mycket att stöka med. De ä' ju fattiga och ha ingen piga.»

Fruns slutreplik: »Jag ska' aldrig mer besöka fru Andersson.»

Mannen: »När du får besök af dina väninnor, så sitt med dem i ditt rum eller i salongen, för om ni sitter i kabinettet bredvid mitt skrifrum, blir jag störd i mitt arbete.»

Fruns slutreplik: »Jag ska' aldrig mer ta' emot några besök.»

I alla dessa fall se vi, huru mannen framställer de enklaste fordringar, hvilka dock alla från hustruns sida affärdas med ett universelt uttryck af den största förbittring.

Sista-ordslogiken.

Denna är nästan den oftast förekommande och består däri, att i ett resonnemang skall kvinnan alltid ha sista ordet. En kvin-

nokännare har sagt, att en dispyt med en kvinna är till sitt resultat lika med att veckla upp ett nystan. Man vecklar och vecklar, medan nystanet dansar fram och åter på golfvet i de mest oregelbundna hopp, men när hela tråden är uppnystad — *ligger det papper, hvaromkring den varit virad, kvar på golfvet*. Man må draga fram huru många förnuftsskäl som helst, den grundåskådning, hvarpå kvinnans resonemang hvilar, kvarstår alltid. Jag räknar äfven detta till hennes »logik», ehuru det har lika litet att göra med den verkliga logiken som de andra härofvan anförda sätten att replikera.

Får hon ej sista ordet i form af replik, så tar hon det i form af — tårar. Dessa äro kanske hennes allra styfvaste »logiska» hjälpmedel.

* * *

Det finnes ännu flera former af kvinnologik, hvilken för öfrigt nästan alltid är behäftad med det stora felet *att ej kunna skilja mellan hufvudsak och bisak*, men de ofvanstående torde vara tillräckliga för att belysa, huru den är beskaffad. Det skulle vara en galenskap att söka uttömma ett

ämne, som är lika oändligt som världsrymden.

Emellertid har denna kvinnologik en oerhördt stor betydelse. Det är hufvudsakligen den, som stör det goda förhållandet mellan man och kvinna, skiljer syskon åt och gör äkta makar olyckliga för hela lifvet. Den ger nämligen upphof till s. k. »scener», hvilka, sedan de utspelats dag efter dag, förbittra hela tillvaron. Det sorgligaste i denna sak är, att kontroverserna från *mannens* sida oftast röra sig kring *småsaker*, hvilka kvinnan af alla krafter anstränger sig för att få förvandlade till »lifsfrågor». Om t. ex. en äkta man börjar ett resonnemang med sin hustru, vet han aldrig, hvar det skall sluta. En spräckt kaffekopp leder hustrun in på klagomål öfver mannens påstådda slöseri, en bortkommen gaffel kommer henne att himla sig öfver mannens själfviskhet, en icke isydd skjortknapp att utbreda sig öfver mannens vårdslösande af henne. Man vet aldrig hvart man ledes, men slutet blir alltid detsamma — en »scen».

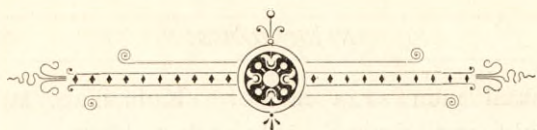
Fåfångt skall man säga till en sådan kvinna: »*låt detta vara detta!*» Hon förstår det ej eller vill ej förstå det. Fåfångt

skall man säga henne: »Kom ihåg, att min anmärkning gälde endast denna lilla, lilla småsak!» Hon gör det i alla fall till ett himmelstormande berg.

Kvinnologiken har störtat otaliga människor i olycka. Den har brutit band, som varit värda ett bättre öde, gjort många äktenskap outhärdliga och förvandlat den sköna världen till ett helvete.

Är det väl omöjligt för kvinnan att arbeta sig fram till och förvärfva en *verkligt* logisk tankeförmåga?

Kvinnan ur könssynpunkt.

Nuru mycket vår tid än gått framåt, säkert är, att den i ett afseende stått nästan helt och hållet stilla. Om det gälde en sak af föga vikt, skulle ju därmed ringa skada vara skedd, men när det är fråga om kanske den viktigaste sidan af människans lif, ställer sig förhållandet helt olika. Jag skall här nedan något vidlyftigare afhandla detta spörsmål.

Människans grunddrifter äro näringsdriften, rörelsedriften och fortplantningsdriften, hvilka ha aftagande styrka i den ordning jag här ofvan nämt dem. Det finnes dock personer, som påstå, att den sist-

nämnda driften ej är en drift, d. v. s. ej behöfver tillfredsställas, men som dessa personer *alltid* äro gifta och aflat en massa barn, anser jag detta deras påstående, såsom icke alls grundadt på egen erfarenhet, vara — mildt uttryckt — af omtvistadt värde.

Om de båda första drifterna får man öppet tala och skriva, om den senare icke. Det finnes nämligen någonting, som heter »blygsel», hvilken enligt den judiska sagan — hvad den angår *oss*, förstår jag för öfrigt ej — såg dagen, då Adam och Eva utdrefvos ur paradiset. Denna »blygsel» eller, som den också kallas, »sedlighet», förbjuder oss att öppet samtala om den kraft, som närmast är vårt ursprung, om de organer, som förmedla vårt framträdande i mänsklig form, om de normer, som reglera dessa organers verksamhet.

Om någonting kan kallas en fördom, så är det väl detta. Tänken eder blott, att det är en *skam* att vara underkunnig om våra fortplantningsverktygs funktioner och att det är en *uselhet utan namn* att öppet tala därom! Jag skulle vilja tillropa hela den »bildade» mänskligheten: »I faren vill! I rufven på flydda ti-

ders vidskepelse och mörker!» Men min stämman når ej långt, och jag måste därför inskränka mig till att tala några sannin- gens ord till den lilla krets, hvarinom mina ord kunna ha resonans.

Det är orätt att, såsom nu sker, hålla det unga släktet i okunnighet om fort- plantningsorganen och villkoren för deras sunda funktionerande. Man borde undervisa därom i skolorna, likasom man undervisar om blodomloppet och näringsprocessen, ty, märk väl, fortplantningen är ingen *skam* och könsdriften är ingenting att *blygas öf- ver*. Lika gärna borde vi blygas öfver att vara till och äga föräldrar!

Jag vill ej här redogöra för, huru denna oberättigade skamkänsla blifvit framkon- struerad. Vare nog sagdt, att vi äfven i detta fall se ett verk af de falska pro- feter, som, under sken af att föra sannin- gens talan, alltid ledt människosläktet in på dunkla stigar, vid hvilkas slut sjukdom, nöd och vansinne lura för att kasta sig öfver sina offer. Men just *därigenom* ha dessa mörka andar fått makt öfver mänsk- ligheten, och det är detta de sträfva efter.

Jag konstaterar endast faktum: fort-

plantningen är en skam för den »bildade» mänskligheten, och jag drager ur detta faktum de konsekvenser, som osökt därur härleda sig med afseende på kvinnosläktet. Jag har nämligen nu ej med männen att skaffa, utan inskränker mig härnedan till en kort anmärkning i afsikt att precisera skillnaden mellan kvinnans och mannens ställning till prokreationen.

Det har anmärkts — och jag tror det är sant — att mannen inom detta område ledes mera af *könsdriften*, kvinnan mera af *fortplantningsdriften*. Mannen vill lik hanblomman strö ut sitt frömjöl, kvinnan vill lik honblomman mottaga det i sitt sköte för att blifva befruktad. Tecken till denna skillnad spåras hos medlemmar af olika kön redan då de äro barn: gossen leker ej gärna med dockor, emedan han ej tycker om dylikt, under det att flickan pysslar om sina småttingar, såsom vore hon mor till dem. Om du någon gång lyssnar till lekande barn, skall du alltid finna, att det är en flicka, som föreslår, att de skola leka »pappa och mamma». Hos flickans *vilja* finnas maka och mor som frö; hos pojakens åter hvarken äkta man eller far.

Sedan jag angifvit denna grundskillnad mellan mannens och kvinnans naturliga ståndpunkt till prokreationen, återknyter jag tråden, där jag nyss släppte den.

Fortplantningen är en *skam*. Hvilken blir i följd häraf kvinnans ställning i detta hänseende?

Det är omöjligt att hålla henne okunnig om driftens tillvaro. Naturen ropar med för hög röst för att kunna nedtystas. Men kvinnan får ej *undervisas* om denna väldiga kraft, utan måste *i hemlighet* söka taga reda på den.

Nu vidtager detta förfärliga i ungmöns lif — likasom i ynglingens: hon måste *stjäla sig* till att blifva underkunnig om, huru det hänger ihop med hennes ursprung. Hon får ej veta det af modren, ty då skulle ju denna indirekt uppmuntra till »*otukt*», hon får ej heller veta det af fadren, ty den bergfasta fördomen lär ju, att en far ej skall tala med sina barn om dylika saker, hon får ej undervisning därom af sina lärare, ty »dylikt faller ej inom skolans område». Huru får hon då reda på det? Af tjänsteandar, som med råa uttryck skildra processen, af äldre väninnor, som äro initierade i saken, af hela världen — utom

af dem, som skulle kunna gifva henne en *sund* uppfattning af affelsens mystär.

I stället för att lära känna fortplantningen såsom en af naturens *viktigaste* och *allvarligaste* akter, får den unga flickan den uppfattningen, att den är en »rolig bisak».

Men med den »sedliga» världsåskådning vår tid erkänner såsom den riktiga, får hon ej ens låtsa om, att hon vet någonting. För att vara en »verkligt sedlig» ung flicka måste hon ge sig min af att ej alls känna sådana där »otäckheter». Hvad blir följden? Hon blir en helgonlik skrymterska.

En fransk författare vid namn *Marcel Prévost* har gifvit ett utmärkt namn åt våra dagars unga, bildade flickor. Han kallar dem »*demi-vierges*», ett ord, som, öfversatt på vårt matta språk, skulle betyda »halfjungfrur». Jag skulle vilja kalla dem »skyldigt oskyldiga», ty de veta allt om afelseprocessen, men *på ett skabröst sätt*, och det är blott själfva akten som fattas för att göra dem likställda med gifta kvinnor.

Jag ber att ej bli missförstådd. Det är icke för att nedsätta kvinnan jag skrifvit ofvanstående, utan i afsikt att *höja* henne. Jag tager på det blödande såret,

för att hon själf må kunna känna hvar det finnes. Våra dagars unga flickor äro fullkomligt utan skuld därtill, att de blifva »demi-vierges»; de förmenas en sund undervisning i hithörande ämnen, men naturen, här som öfverallt, tar ut sin rätt och skaffar sig kunskap, som, tyvärr, blir låg och besudlad.

Men likasom en olycka aldrig kommer ensam, likaså är ej heller en fördom enstående, utan har nödvändigt andra i släptåg. Fortplantningsdriften anses som en »skam», och sedan denna oerhörda missuppfattning fått fast grund, resas ännu starkare murar upp därpå.

I stället för att, såsom i kommande tider, en man skall gå fram till en kvinna och säga: »Jag har lärt känna er. Vill ni bli min hustru?» och hon skall svara, utan att rodna eller visa någon »blyg» förlägenhet: »Jag känner äfven er. Jag vill bli er hustru», sveper nu dunklet sin slöja kring kärleken. Den skall träda fram i konvensansens mörker, ej i naturens solklara ljus, den skall hviska, ej tala, den skall anas, ej vetas. Hvilken blir då formen för älskogskrankes samkväm? Jo, å kvinnans sida »koketteri», å mannens

sida »*kurtis*». Hvilka otäcka omhöljen för yttringarna af naturens rikaste, starkaste och skönaste kraft!

Koketteriet är behagsjukan i löständer och lockperuk, *kurtisen* könsdriften i glacéhandskar och frack. De äro helt enkelt *lögner, hvilka af båda parterna inses såsom sådana*. Från första början spelar man okunnig om vardandets mystär, och för att hålla spelet uppe måste man ta sin tillflykt till förklädnad.

En kvinna, som koketterar, är lögnen personifierad. Hon ler, icke emedan hon har roligt, utan emedan hon vill visa sina tänder, hon slår upp sina ögon, icke för att se någonting, utan för att låta andra beundra deras skönhet, hon sitter, går, springer, dansar, äter, icke för sakens egen skull, utan för någonting helt annat. Medan hon koketterar, har hon ej en tåga uppriktighet i sig. Och mannen, som kurtiserar, är ej en bit bättre. Han är fadd i stället för att vara uppriktig, sentimental i stället för att vara hjärtlig, betjänt i stället för att vara kamrat, narr i stället för att vara man.

Att dylikt hämnas på sig själft är alldeles i sin ordning. När en kokett blifvit gift med en kurtisör, kommer bådas straff.

Några veckor efter bröllopet äro maskerna bortkastade: hon koketterar ej för honom, men väl för — andra, och koketterar nu, af lätt förklarlig anledning, *med medvetet raffinemang*, och han kurtiserar henne ej mer, utan är helt enkelt — brutal. Sådan är en stor del af våra modärna äktenskapliga föreningar, fotade på »sedlighetens» grund. —

Jag sammanfattar: hemlighetsmakeriet med afseende på könsfrågan ger upphof till »demi-vierges», koketteri, kurtis och olyckliga äktenskap. Hela saken behandlas på ett så förvändt sätt, att personer, som i våra dagar gifta sig, i många fall icke alls känna hvarandra. Först efter brölloppet lära de känna med hvilka de förenat sig för lifvet. Då är det så dags! —

* * *

Man säger, att kvinnan ej har så stark könsdrift som mannen, och det är ju mycket möjligt. Som jag ej är hermafrodit, kan jag för egen del därom ej fälla något omdöme. Men att kvinnans kärlek ofta är djupare och starkare än mannens, både till godt och ondt, därom tror jag, att vi kunna vara ense. Kvinnan är storartad i

sin kärlek; hon kan offra allt därför, men hon är lika storartad i sitt kärlekshat. När en man är svartsjuk, utmanar han sin rival på duell, när en kvinna är svartsjuk, förtalar hon hejdlöst sin medtäflerska och om hon är fransyska, kastar hon svafvelsyra i ansiktet på henne. Hon hatar henne ända in i döden.

* * *

Hvem förför oftast, mannen eller kvinnan? Den allmänna åsikten utpekar mannen. Så vidt min erfarenhet i denna fråga sträcker sig med afseende på olika kön och — åldrar, är kvinnan oftast den skyldiga. Jag tror ej på dessa bleka, »förförda» skönheter, som med en helgongloria kring pannan uppträda i sentimentala romaner. Däremot har jag flera gånger haft att göra med kvinnor, som klagat öfver att de blifvit »förförda» — upprepade gånger. Åtskilliga af dem hade tre barn — med olika män. —

* * *

När slutar en kvinna älska? Jag skall besvara denna fråga med en anekdot. I ett sällskap i Paris vände sig en person

till en sjuttioårig, spirituell fransyska och frågade: »När slutar en kvinna älska?»
»Var god vänd er till någon, som är äldre än jag», svarade den sjuttioåriga damen leende.

6.

Kvinnan, sanningen och rätten.

Elaka män påstå, att kvinnan har lätt för att säga osanningar. Till detta påstående foga de den »historiska» förklaringen, att kvinnan under de årtusenden hon förtryckts sett sig nödsakad tillgripa lögnen till försvar, och har detta vapen sedan dess och ända in i våra dagar af henne funnit liflig användning. Nu skulle hon visserligen ej mera behöfva det, ty vi lefva ju midt uppe i »civilisationen», men hon anlitar det ändå.

Jag fruktar för, att äfven jag hör till denna elaka skara, som tillerkänner kvinnan en viss svaghet att handskas oförsiktigt

med sanningen, men jag vill mildra min åsikt därhän, att jag medger, dels att många kvinnor stricte hålla sig till sanningen, dels att då sådant ej sker, detta beror på en medfödd och sålunda icke själföfvållad brist hos henne.

Det kan ej förnekas, att det finnes lakuner i somliga kvinnohjärnor, lakuner med afseende på — hvad vi förut sett — tankeförmågan, lakuner med afseende på uppfattningen af sanningen. Då man säger om en kvinna, att hon ljuger, gäller detta ofta nog ej i samma mening som om en man. En man ljuger, *churu* han känner sanningen, en kvinna ljuger, *emedan* hon ej gjort sanningen klar för sig. Däri ligger det ursäktande för kvinnan.

Huru många af oss män ha ej konstaterat lögnen hos kvinnan! Hennes dag är ibland endast en serie osanningar, om också af tämligen oskyldig art. När hon vaknar på morgonen, säger hon sig »må illa» — för att få opåtaladt ligga och draga sig en stund; när hon äter frukost, klagar hon öfver dålig aptit — emedan hon redan i köket inmundigat två koppar kaffe med färska rån; när mannen kommer hem till middagen, påstår hon sig ha haft »stök» hela

förmiddagen — då hon tagit emot väninnor och läst romaner; på eftermiddagen skyller hon på hufvudvärk och drager sig tillbaka till sitt rum — emedan mannen fått besök af en person, som hon ej tål; till kvällen är hufvudvärken bättre — emedan den obehaglige herrn ej stannat kvar; när hon går till hvila, säger hon sig vara piggare än någonsin, ehuru hon nu faktiskt har svår hufvudvärk — emedan hennes man sagt sig skola, om hon orkar följa med, bjuda henne på middag i det gröna följande dag.

Denna hennes osannfärdighet ligger ej blott i orden, utan äfven i minspelet, gesterna, gången, leendet, skrattet. Hon kan se hängifvet upp till en person, som hon afskyr; hon kan varmt trycka handen på en person, som hon föraktar; hon kan småspringande och med utsträckta armar hälsa sin mest afundade »vän» hjärtligt välkommen; hon kan le förbindligt åt en narr och skratta åt en idiots dumheter — om det faller henne in. Men hon kan också vara som en isbit mot den hon älskar och visa sig surmulen mot sin bästa vän — utan någon anledning och sålunda utan någon sanning.

Till kvinnans »sanningshistoria» hör äfven, att hon ofta säger, att hon under natten »icke sofvit en blund», ehuru ett kanonskott icke skulle kunnat väcka henne, och att hon, sedan hon under de senaste dagarna i timal rantat gata upp och gata ned, påstår sig »icke på många dar ha satt sin fot utanför dörren.»

* * *

Åtskilliga kvinnor ha endast en svag uppfattning af rätten. De ha nästan alltid, såsom jag förut anmärkt, för sig, att *de* ha rätt och *absolut* rätt, men hvad mannen menar med rätt — att hvar och en bör tillräknas en viss, bestämd sfär, hvarinom han har frihet att efter behag handla — känna de ej till. De ha rätt gent emot hela den öfriga världen. Därför fins det också få män, till hvilka en kvinna sagt: »Förlåt mig! Jag hade orätt!» Jag skulle kunna utlofva tio kronor åt hvarje man, som en enda gång i sitt lif befunnit sig i denna angenäma situation, och jag tror, att om alla vuxna män i Sverige ville till mig insända sitt på heder och samvete afgifna votum, skulle jag ej bli hundra kronor fattigare. Detta är sorgligt, men sant.

Däremot ha många, många män, om ej med ord, så med skänker fått bedja kvinnor om förlåtelse för saker, som varit *rätta*, och de ha gjort detta för att upprätthålla »husfreden».

Denna hos rätt många kvinnor förekommande svaga uppfattning af sanningen och rätten förklarar deras falskhet, skvalleraktighet och begär att förtala. En sådan kvinna är vida falskare än en man. Man kan utan att ana det ha en dödsfiende i en kvinna, som alltid visat en den största vänlighet.

En man fäster sig föga vid skvaller och prat, ty han vet, huru litet sanning det fins i alla dessa röfvarhistorier, men en kvinna åter slukar okritiskt allt, späder på det skvaller hon begärligt mottagit och lämnar det ifrån sig i »förbättrad» form. Om det är konstateradt, att en man har *ett* oäkta barn, så tillskrifvas honom, sedan ryktet passerat öfver tio kvinnors läppar, åtskilliga flera. Om hvarje människa visste hvad kvinnoskvallret hade att förtälja om henne, skulle hon tro sig vara den mest beljugna varelse i världen, och dock är hon det ej mer än — alla andra.

Svårare än skvallret är *förtalet*. Att

smida förtal utgör de dåliga kvinnornas skarpaste vapen, och de äro ej sena att använda det. Huru mången har ej kvinnoförtalet störtat! En ung flicka, vacker som en dag, älsklig och god, har fått en fiende i en äldre rival. Huru börjar då ej tisslet och tasslet! »Har du hört det och har du sett det?» ljuder det från skilda håll. Innan den unga flickan vet ordet af, betraktar man henne på ett egendomligt sätt, ser henne öfver axeln, ger henne hånfulla, obestämda antydningar. Ehuru hon vet med sig själf, att hon är alldeles oskyldig, störtas hon dock och reser sig kanske aldrig. Förtalet har segrat.

* * *

Jag vill dock ej härmed hafva sagt, att dessa kvinnor äro *elaka*. De begagna helt enkelt vapen, hvilkas farlighet de ej känna, och de veta ofta ej af att de använda dem. Samma kvinna, som hvarje dag Gud ger springer med skvaller och förtal, skulle helt säkert med den största vänlighet mottaga den unga, oskyldigt nedsvärtade flicka, hvarom jag nyss talade, och himla sig öfver »människornas ondska». En sådan kvinna är i detta fall som i många

andra ett barn, som behöfver uppfostras, och denna uppfostran skall också komma, därom är jag öfvertygad.

Denna öfvertygelse är hos mig så mycket lifligare, som jag haft lyckan att lära känna många kvinnor, hvilka med ovilja tillbakavisat skvallret och med fasa vändt sig från förtälet. Jag är alldeles säker på, att de allra flesta af mina älskvärda läsarinor tillhöra denna kategori.

"De kvinliga antennerna".

Under denna egendomliga titel skall jag afhandla kvinnans kärlek och äkten-
skapet, men innan jag öfvergår till ämnet,
anser jag mig böra förklara hvad jag me-
nar med öfverskriften.

Med antenner menas, som bekant, de
känselfröt, som vissa arter insekter ha
fästade vid sitt hufvud. De lärde anse, att
insekten med dessa »känner sig för», huru
förhållandena kring honom gestalta sig,
och sedan allt befunnits i ordning, drager
han framåt i den riktning antennerna an-
gifva vara klar. Dessa organ lära vara
mycket komplicerade samt verka instinkt-

mässigt. Omskrifven skulle rubriken sålunda lyda: den kvinnliga instinkten i kärleken och äktenskapet.

»Men huru kan ni, som är ungtkarl, ha reda på, huru äktenskapet är beskaffadt», hör jag mina läsarinor med förvåning utropa. Ja, det klingar märkvärdigt, men, såsom jag haft äran yttra redan i förordet, känna ungtkarlarna bättre till äktenskapet än de gifta. Ty dels har den gifte arbete nog med att reda ut sitt eget äktenskap och lyssnar förströdd till hvad som berättas om andras, dels umgås en ungtkarl i så många hus, har så många tillfällen till iakttagelser och får så många förtroenden af sina gifta vänner och — väninnor, att han bättre än de gifta är i stånd till att samla ett mycket rikt material.

* * *

Mannen är den starkare, kvinnan den svagare, heter det, och detta kan vara sant i alla andra fall utom i fråga om kärleken. Här är mannen *slaf*.

Att förklara detta lämnar jag åt de lärde och nöjer mig med att konstatera faktum. Kärleken gör mannen till kvinnans

slaf, och han är detta, så länge hans kärlek varar, men icke en dag längre.

Dock ger han sig ej under henne i brådrasket. Att han är slaf under förlofningstiden, då »kurtis» bedrifves, är mera likt en påhängd skylt, men efter smekmånaden börjar han söka göra sig fri, och då vidtar »det trettioåriga kriget». Somliga äkta män ge med sig ganska snart, andra kämpa tappert, men duka till sist under, tack vare de kvinliga antennernas oförtrutna arbete.

Låtom oss betrakta ett gift par, sedan smekmånaden är öfver! Båda två äro litet trötta, men älska hvarandra innerligt. Han fortfar ännu med att bära henne i säng, att kyssa henne morgon och kväll, att skiljas ifrån henne, endast då han är nödsakad därtill af sitt arbete, men vissa svaghetsnyanser i hans kärlek framträda dock. När de voro förlofvade, behöfde han en halftimme för att knäppa hennes handskar, *nu* gör han det på fem minuter; när de voro nygifva, kunde hon sitta timal i hans knä, och han tröttnade aldrig att kyssa henne, att smeka hennes hår, hennes kinder, hennes hals, *nu* får hon sitta så på sin höjd tio minuter, då han med mildt våld skjuter

henne ned i en chäslong. De kvinliga antennerna sträckas fram: »hvad kan väl vara å färde?» Mannen går ut en stund för att uträtta ett ärende; när han kommer tillbaka, sitter hustrun och gråter. Han blir förskräckt, skyndar fram till henne och frågar, hvad som händt. Hon gömmer sitt tårdränkta ansikte vid hans bröst och hviskar: »Oh-oh-oh, du älskar mig ej mera!» Förklaringar — böner — smekningar — knäfall. »Det trettioåriga kriget» har börjat.

Här se vi den första divergensen mellan kvinnans och mannens kärlek. Kvinnan vill älskas jämt, lika varmt och glöddande, lika oaflåtet och energiskt som under kärleksårets första tid, mannen åter har likasom en »lektid» och sedan vänder han åter till lifvets allvarliga sysslor. Han upphör ej därför att älska sin hustru; tvärtom konsolideras hans kärlek och blir djupare, sannare, innerligare. Men kvinnan förstår icke detta: hon vill *alltid* smekas, alltid kallas »sockergryn», »älskling», »solstråle», och när karesserna tryta och smekorden ej förekomma så ofta, börjar hon tvifla på mannens kärlek.

Detta är dock ej den mest pinsamma

stunden i kvinnans rika äktenskapslif. Den kommer med den första kvällen, då mannen gått bort utan att taga henne med sig. Då rasa marter, som jag ej kan beskrifva. Den förklaring, som ges när han kommer hem, kan räcka hela natten, och dock somnar hon med tårar i ögonen.

»Det trettioåriga kriget» har börjat, sade jag. Låtom oss se, huru det aflöper.

* * *

De första gångerna de unga tu sammandrabba sträcker mannen gevär utan vidare. Så går det en tid under relativt lugn. När hon rekognoscerar terrängen med antennerna, anar han oråd och blir orolig samt börjar parlamentera. Är kvinnan då förständig, ger hon med sig och fred slutes, men är hon oförständig — och huru ofta är hon ej det? — sker sammandrabbning, och denna blir häftigare, ju oftare den återkommer. Till sist blir ofreden permanent.

När kvinnan tillåter parlamentering och tar sitt förstånd till fånga, uppstår ett *lyckligt* äktenskap, när fejden blir permanent, blir äktenskapet *olyckligt*.

Åt de lyckliga äktenskapen vill jag

ej offra långa haranger. De äro så härliga och ljufva i sig själfva, att de ej behöfva broderas ut. Tänken eder en arbetssam husfader och en god husmoder, som kommit på det klara med, att *hvar och en* af dem har sin berättigade sfär, som de lämna oantastad, och förenas af en hängifven och djup kärlek utan lidelse och sentimentalitet! Tänken eder vidare dessa båda omgifna af snälla, väluppfostrade barn, och väl må man säga, att de skapat ett himmelrike på jorden. När ett så lyckligt resultat uppnåtts, erkänner jag villigt, att det är *kvinnans* största förtjänst.

Men kvinnan kan använda sina antenner till annat än till att utstaka det område, hvaröfver hon ej *får* eller *bör* träda, såvida hon ej vill förstöra samlifvets lycka. Hon kan använda dem till att känna sig allt vidare för och vid hvarje steg hon tar säga: »detta skall bli mitt!»

Det är sorgligt, men sant, att den unga kvinnans kärlek är af ganska själfvisk art. Hon tänker: »får jag det af honom eller gör han det för min skull, så älskar han mig, annars icke!» Och när hon fått denna sak eller denna yttring af honom, begär hon en ny, och så vidare i oändlighet. En sådan kvinna

vet ej, att kärnan i två varelsers kärlek är *ömsesidig uppoffring*.

Jag vill härnedan anföra ett exempel.

En man och en kvinna äro gifta. Smekmånaden förgår under rus, första halfåret utan större slitningar. Kvinnan *vet*, att mannen älskar henne, men hon anser sig ej veta *huru mycket*. Är det, kan tänka, lika djupt som hon älskar honom? En *sådan* kvinnas kärlekstörst stillas af uppfyllda fordringar på *mannen*. Hon har knappast en tanke på att bevisa sin egen kärlek. Så börja då antennerna sin trefvande lek. Hon finner ett område, som är hans. Vill han afstå det för hennes skull? Om ej, älskar han henne ej. Återstår att pröfva honom. En dag säger hon med sina mest bönfällande ögonkast: »om du kunde sluta med att röka, skulle du göra mig så glad». Han slutar därmed. — En tid går, hvarpå antennerna åter sättas i rörelse. »Du går ut och går ensam. Hvarför tar du ej mig med? Det är så ledsamt för mig att sitta allena.» Han tar henne med — och promenaderna upphöra efter fjorton dagar, emedan det så ofta kommer förhinder emellan för henne, men han promenerar ej heller mera, emedan hon ej tycker om att lämnas

ensam. — Antennerna fortsätta sitt arbete. »Jag tycker gärna du kunde sluta med dina virapartier nu, när du gift dig! Dina vänner röka ner rummen, och så är du borta minst en kväll i veckan.» — Han slutar med virapartierna. — Nästa önskan lyder: »Din vän Pettersson» — mannens gamle barndomsvän — »är en bra simpel människa. Jag förstår ej, att du kan vara så ofta» — någon gång i månaden — »tillsammans med honom.» Vänskapsbandet brytes.

Huru länge skall jag fortsätta den långa serien? Det anförda torde vara nog. Huru slutar leken? *Antingen* blir mannen en stackare, som ingen vilja har och *som hustrun föraktar*, när hon väl fått honom dit hon vill — *eller också* kommer han under fund med hennes spel, bryter ut en vacker dag på ett förfärligt sätt — och vi ha det olyckliga äktenskapet färdigt.

* * *

Huru mycket lyckligare skulle ej en hel del gifta kvinnor vara, om de förstode, att den förening af två, till könet motsatta varelser, som vi kalla äktenskapet, bör

vara grundad på en liflig och djup uppfattning af kontrahenternas *frihet* och *rättssfär*! I stället för att sträcka ut antennerna för att *eröfra* och *binda*, borde kvinnan använda dem till att *gifva* och *lösa*. Hvilket godt intryck skulle det ej göra på mannen, om hustrun *en enda gång* frivilligt sade: »Du ser så trött och utarbetad ut, min lilla gubbe. Vill du inte ha dig en vira? Det skulle friska upp dig. Jag ska' genast sända Marie efter dina gamla vänner.» Eller också väcka ett annat, *själfuppoftande* förslag. Men det gör nästan aldrig en hustru, utan när hon lekt »antennleken», så länge hon kunnat få och på detta sätt förstört sin man, sitt hem och sitt lufs lycka, då ser hon endast hos *andra*, hos sin man i första rummet, grunden till sin ofärd.

Ett utmärkt vapen har kvinnan i »husfreden». En man, som har tusen skilda bestyr, tusen tankar att ordna, *behöfver* en lugn plats, dit han kan draga sig tillbaka — *hemmet*. För att bevara freden inom dess väggar är han färdig att göra stora uppoftingar — och han får också göra det.

Att sträfva hela dagen för familjens uppehälle och sedan, när de komma hem, mötas af alltid stridsfärdigä antenner, är

något af det förfärligaste äkta män kunna råka ut för. Det har störtat många i olycka. De ha stridit och lidit i tysthet. Till sist ha de sökt sin tröst i glaset eller i — en skarpladdad revolver.

Det finnes afgrunder inom äktenskapet, hvilkas djup jag ej vill afslöja. —

* * *

Hvad som äfven är ägnadt att förstöra äktenskapets sanna lycka är den uppfattning åtskilliga kvinnor ha, att de skola alltid och oåtskiljaktigt vara tillsammans med sina män. Denna uppfattning grundas ej på någon öfversvallande kärlekskänsla, utan hyllas, »emedan det ska' så vara». »Annars tror folk, att vi inte ä' lyckliga». På denna grund hänger alltid gift folk tillsammans; de trötta, slita, nöta ut hvarandra i stället för att då och då skiljas åt för att hämta nya, friska intryck. Det finnes ingenting *kamratligt* i våra dagars äktenskap.

Jag skulle vilja tillråda *alla* gifta att, om de så kunna ordna förhållandena, tillbringa, låt mig säga, en månad hvarje år skilda ifrån hvarandra, och deras äktenskap skulle vinna oerhördt mycket i friskhet, styrka, sanning, rikedom och glädje. En man och

en kvinna må tillhöra jordens ädlaste andar; äro de tillsammans år efter år utan afbrott, tröttna de till sist på hvarandra. Huru mycket förr skola då ej hvardagsmänniskor med alla sina fel göra det?

* * *

Det är tragikomiskt för en ungarl att höra en gift man resonera med honom om äktenskapet, ty det låter så olika allt efter omgifningen. Känner ungarlen honom föga och träffar han honom i en mindre krets, i hans hem t. ex., frågar alltid den gifta mannen förvånad: »Huru kan det komma sig, att du inte är gift?» i en ton, som om ungarlen vore en dumsnut, hvilken afvisat himmelrikets salighet. Och frun ser på ungarlen med sitt soligaste leende och sekunderar: »Ja, det är då bra märkvärdigt!» Men när ungarlen längre fram blifvit närmare bekant med den äkta mannen och en kväll träffar honom mellan skål och vägg, rinner det ur denne saker om hans äktenskap, som kasta en helt annan dager öfver det »lyckliga» lif, som han så ofta sagt sig lefva tillsammans med sin »snälla» fru.

Blir man närmare bekant med frun,

så kan äfven hon i förtroende meddela rätt mycket!

* * *

När en ungtkarl känner till spelet bakom äktenskapets kulisser, får han ibland ett godt, inre skratt. En gång persvaderades jag enträget att gifta mig »snart, *mycket* snart» af äkta makar, som jag visste höllo en kalabalik regelbundet hvarje kväll, innan de gingo till hvila, och en annan gång såg jag i ett stort sällskap, huru en fru smeksamt strök sin hand öfver sin mans hår, hvarpå han kysste den med det mest rörande uttryck af kärlek. Hela staden hade sig dock noggsamt bekant, att skilsmässa dem emellan förestod på grund af ömsesidigt hat. Den inträffade också mycket riktigt ett par månader efter den iscensatta smekningen.

Jag kan ej underlåta att nämna ett annat fall ur min rika erfarenhet: en ung fru, hvilken lefde i den största osämja med sin man, hade för sed — jag observerade det själf ett par gånger — att då de voro i större sällskap leende närma sig denne och smeksamt stryka honom öfver armen, hvarvid hon *nöj* honom, så att han hade svårt att hålla kontenansen.

Teatern har nog sina stora skådespelare, men äktenskapet har ännu större.

Till sist vill jag berätta en ytterst betydande och, som jag hoppas, rolig historia, hvartill jag själf var vittne.

Två bröder, båda ungar och med goda inkomster, hade i sin trelliga våning en större middag för sina manliga vänner. Som hedersgäst fungerade en äldre man, förenad med en verkligt utmärkt kvinna i ett sällspordt lyckligt äktenskap, som skänkt dem tio snälla och väluppfostrade barn. Vid middagens slut höjde hedersgästen sitt glas och yttrade ungefär nedanstående ord:

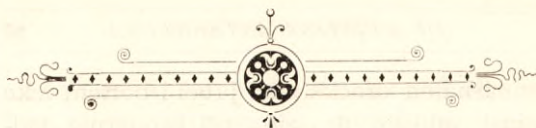
»På grund af den plats, som värdarna haft den stora artigheten anvisa mig, får jag härmed bedja er, mina herrar, förena er med mig för att tacka för den i allo utmärkta middagen. Dock tillåter jag mig härvid anmärka, att ehuru allt varit öfver all beskrifning godt och utsökt, det dock fattas en sak, som jag skulle vilja tillönska de båda värdade bröderna. Det fattas någonting i deras trefna hem, och det är de kvinliga väsen, som i egenskap af husmödrar och makor sprida ett soligt skimmer öfver hemmet, ty kvinnan, skapelsens krona, är dock det förnämsta af allt. Härnäst vi komma hit, vill jag hoppas, att denna brist skall vara afhjälpt, och i denna förhoppning samt med tack för riklig gästfrihet, ber jag de öfriga gästerna förena sig med mig i en tacksamhets- och välönskningsskål för de båda värdarna.»

Skålen dracks med jubel i botten; icke minst jublade de gifta till brödernas välgång. När hedersgästen tog afsked, tryckte han varmt de båda värdarnas händer och hviskade:

»Ni har det förbannadt mycket bättre som ni ha det nu!» —

Och med en glimt af humor i sina intelligenta ögon försvann den äktenskapsprisande hedersgästen.

8.

Kvinnan som mor.

Med fränseende af hvad jag i en föregående afdelning yttrat om de kvinnliga fördomarna och deras inflytande på barnens uppfostran, får jag erkänna, att kvinnan har sitt vackraste verksamhetsfält som *mor*. Där, och kanske först där, visar hon hvilken oändlig fond af *kärlek* hon besitter.

Faderskärleken är vatten mot moderskärlekens starka vin. En far kan låta sina barn fara hvart de vilja, utan att bry sig det bittersta om hvart de taga vägen eller hvad de bli, men en mors hjärta blöder, när hon sänder dem ifrån sig. Har hon

ett barn i en främmande världsdel och får hon höra, att det utbrutit kolera i en af dess tusentals afkrokar, darrar hon för hans lif, har hon en son till sjös, beder hon till Gud för honom, när det stormar; är hennes dotter i främmande personers tjänst, kan hon ej få gladare underrättelse än att barnet kommit på ett godt ställe.

Men fadren mumlar: »Låt dem sköta sig själfva!» och frågar föga efter dem.

Dock kan modrens kärlek bli olycksdiger för barnen. Hon förstör dem så lätt. Hennes princip är, att de skola få hvad de vilja, såvida hon kan skaffa det. Hon tar dem i försvar mot fadren, hon pjäskar med dem, hon klemar bort dem. Huru många barn ha icke också gått under på grund af sina mödrars öfversvallande kärlek? De ha kommit ut från ett hem, där allt var värme och ljus, och kastats ut i en värld, där de mött idel köld och mörker.

Modren är blind i sin kärlek. Historien om ugglan, som bad räfven skona hennes ungar, kan till fullo tillämpas på henne och hennes barn. När räfven frågade, huru ugglans ungar sågo ut, och hon svarade, att de voro de små vackraste, näpnaste kräk i världen, uttalade hon en

moders innersta tankar. Det är rent af rörande att se, huru en mor i en främlings närvaro stryker det röda håret ur sin sons låga panna, putsar hans breda näsa, torkar af hans fräkniga kinder och tunna läppar samt sedan betraktar främlingen, likasom skulle hon fråga denne: »Är inte min son bra söt och näpen?» För en mor äro alltid hennes barn de vackraste och bästa i världen.

Detta spåras redan vid den lilles vagga, när modren blifvit nog stark att kunna skärskåda den nyfödde. Andra människor se endast en rödblå kluns med knappt märkbara ögon, men *hon* känner genast igen mormors vackra näsa, farfars präktiga ögon och farbrors tankedigra panna!

Och huru mycket offrar hon ej för sina barn! Hvilket arbete, hvilken omsorg, hvilka vakor! Det är märkvärdigt, att så många människor bli dåliga medborgare, då det dock finnes så många kärleksfulla mödrar.

I sin gränslösa hängifvenhet anser hon ingenting för fint, för vackert, för dyrbart för barnen. Och hvilken framtid skola de ej få, hvilka storverk skola de ej uträtta, huru präktiga människor skola de ej bli! —

Tårar komma mig i ögonen, då jag tänker på moderskärleken. Det finnes ingen känsla, som har så mycken tragik i sig, ty mogna mödrar vandra oftast fram på till törnen förvandlade, krossade illusioner.—

Jag vill ej skrifva mer om kvinnan som moder. Jag önskade endast hafva henne med bland mina kvinnoprofiler för att hylla henne, men skulle jag skildra henne så som hon förtjänade, skulle hela mitt lif ej räcka till att utföra det värfvet.

Små kvinnosvagheter.

Under en rubrik sammanfattar jag härnedan en mängd olika yttringar af den kvinliga naturen, hvilka äro kännetecknande för »det täcka könet» och rätt ofta framträda i det hvardagliga lifvet samt därför af litet hvar kunna konstateras. Jag har kallat dessa yttringar *små* kvinnosvagheter, emedan de ej till botten uppröra lifvets haf, utan hålla sig mera till ytan. Att de i alla fall äro obehagliga nog, därpå behöfver man dock ej tvifla.

Att få system i kvinnosvagheterna är icke lätt. Jag vill ej heller göra ens ett försök i den vägen. »Svagheterna» må

flyta ur min penna i samma ordning som de rinna upp i mitt minne.

* * *

Afundsjukan har alltid varit en kvinnlig svaghet. Att den äfven är en manlig vill jag ej förneka, men skillnaden mellan den manliga och den kvinnliga afundsjukan är betydlig. En man afundas en annan hans förmögenhet, inkomster och samhällsställning, medan en kvinna afundas en annan hennes friska hy, hennes vackra smycken, hennes utsökta toaletter. Endast den tanken, att en man skulle känna afund öfver, att en af hans vänner hade en välsittande frack, skulle väcka löje, ja rent af en högtid af skratt, så omöjlig, så komisk skulle den tanken förefalla, under det att däremot en kvinna dagligdags känner smärre eller djupare styng vid åsynen af en vacker klädning, en smakfull hatt, ett dyrbart smycke, som någon af hennes väninnor bär.

Att beundra det sköna för det skönas egen skull förstår kvinnan *ännu* ej. Om hon kunde garnera *sin* klädning med vaticanens fresker, sätta *Memling's* miniatyrer i *sina* brocher och ha la Sainte

Chapelle dinglande på *sitt* armband såsom berlock, då först skulle hon med stolthet framhålla, att hon uppskattade dessa konstverk.

»Hvad de andra ska' bli förargade», säger hon alltid för sig själf, när hon lyckats pynta sig på bästa sätt. När en karl drar på sig festkläder, tänker han på — om han gör ens det — att »se hygglig ut» — men kvinnan gör alltid sina slutsatser vis-à-vis väninnorna. »Tänk, hvad Ella ska' bli grön i ansiktet, när hon får se mitt nya armband! Och hvad Sigrid ska' bli stukad, när hon ser min sidenklädning, som kostar två kronor mera per meter än hennes gamla sjaskiga. Elsa blir väl utom sig öfver min vackra bukett, som jag fått af — ja, det ånar hon nog!» Så hvirflar det i hennes hjärna, medan hon smyckar sig.

Det finnes egentligen intet ondt i dessa tankar. Det är lusten att »*tjusa*», som ligger på botten däraf, det äkta kvinliga, det, hvarförutan människosläktet skulle gå under. Dock finnas däri uppslag till ganska stora stridigheter. Två kvinnor kunna bli fiender för en liten spetsbit, en tarflig

broche, en den minsta småsak, när »tjungsafundsjukan» gripit dem. —

* * *

Kvinnan är *opraktisk*, det märkes i en massa af livvets förhållanden. Hon får t. ex. höra, att handskar »realiseras» i en aflägsen butik, tar ett åkdon, som kostar 1: 50, och köper på det »billiga» stället ett par handskar, som plus åkningsafgiften blir två kronor dyrare än i boden midt emot där hon bor. Hon springer på auktioner och köper »billigt» en massa saker, som hon aldrig får någon användning för, men hon tröstar sig med, att »det kan alltid vara bra för något», och rosar sin »sparsamhet». När hon har »stök», hopar hon gärna allt på samma dag. Det är ej ovanligt, att hon samtidigt ställer till med bak, tvätt, strykning och skurning, och blir, naturligtvis, vid ett miserabelt humör i all denna röra. När då mannen säger åt henne, att »hon skall låta allting ha sin tid», blir hon ond och svarar, att »det begriper han inte». Hon kan af »sparsamhet» kasta bort femton à tjugo kronor på att sy om en gammal klädning — som hon sedan aldrig använder, utan säljer för fem

kronor. När hon har att göra med en spårvagn, bär hon sig åt, som om hon aldrig förr sett en sådan inrättning. Om det är endast en minuts väg till en hållstation, ropar och viftar hon, att kusken skall stanna för *hennes* skull; hon ringer till »halt» i de värsta backarna, hon stiger ur så bakvänt som möjligt o. s. v. När hon skall gå ur en järnvägskupé och har en mängd saker med sig, plockar hon först på sig sakerna, går sedan fram till dörren, lägger där åter ifrån sig sakerna och öppnar den, då hon naturligtvis *först* bort öppna dörren och *sedan* hämta sina saker. Telefonen betraktar hon ej som en apparat i nyttans tjänst, utan som ett förströelsemedel. Jag skulle kunna anföra tusen andra exempel på hennes opraktiskhet.

* * *

Kvinnan är ytterst *envis*. Hvad hon fått i sitt hufvud sitter där trots alla förståndsskäl. Det bästa beviset härpå är *snörlifvet*. Man har nu i årtionden predikat mot detta tortyrinstrument, visat, att det är oskönt och skadligt m. m., men ingenting hjälper. Hon har mycket roligt

åt kinesiskorna, som klämma ihop sina fötter, så att de ej kunna gå, men finner det i sin ordning, att hon själf klämmer ihop en hel del mycket ädlare kroppsdelar, så att hon dels ej kan föda barn, dels förkortar sitt lif. Ingen kvinna snör sig dock för mycket, kan någon tänka det! Som bevis på, att hon ej gör det, låter hon en ibland känna, att man godt kan få ett finger emellan, men hon tänker ej därpå, att det kan man också få mellan snaran och halsen på — en hängd.

* * *

Kvinnan är mycket *svag för sin klädsel* — *före giftermålet*. Sedan kan det vara »comme çï comme ça». Detta är den för henne själf mest olycksbringande af hennes små svagheter. När en man gift sig med en städad, fin, proper kvinna, behöfs det ej mera än att hon vårdslösar sig *för honom*, för att han skall börja på att öppna sina kritiska ögon, och har han en gång kommit så långt, tar vanligen kritiken aldrig slut. Han ser då mer än hvad han någonsin kunnat ana.

Det gör ett ytterst obehagligt intryck att när man känt en flicka som särdeles

omsorgsfull i sitt yttre, ett par år därefter få se henne som fru i ett omhölje, som påminner om négligé. Huru skall hon ej då visa sig för sin man! Men kvinnan tänker blott på, att hon nu »fått» den älskade, och vet ej, att hennes lif ofta börjar först med äktenskapet.

Mitt råd till alla gifta kvinnor är: varen lika, ja, kanske ännu mer renliga, städade, omsorgsfulla i er toalett än någonsin före äktenskapet, ty om mannen märker, att han bedragit sig i *detta* fall — hvilket ni döma såsom betydelselöst — sätta ni hela äktenskapets lycka på spel!

Många gifta kvinnor, som vårdslösa sitt yttre, klaga öfver, att de ej ha »tid att klä' sig», men detta är endast svepskäl. Mannen fordrar inga mjölkbad, eau de Lubin-tvagningar och hårfärgningskurer, utan helt enkelt *propreté*. Att arbete kan smutsa förstår han nog, och det är ej detta, som väcker hans missnöje, utan den starkt framträdande oviljan hos den gifta kvinnan att hålla sig *verkligt* snygg.

När jag ser en proper och fin gift kvinna, som doftar af sundhet och renlighet, tänker jag alltid: »Se där en kvinna, som

känner en af de första *yttre* betingelserna för ett lyckligt äktenskap!»

* * *

Kvinnan vill *alltid behaga*. Det leker henne jämt i hågen att kunna göra ett fördelaktigt intryck på det »otäcka» könet. Denna hennes, för öfrigt mycket naturliga, svaghet gör, att tänkande män ej tro mycket på hennes framtid i det kommunala och politiska lifvet. Dettå är dock en framtidssak, hvarom ej är lätt att döma. Jag kan dock ej neka mig nöjet att anföra en liten anekdot, som visar, huru framtidsperspektivet i detta fall torde arta sig:

En väninna (till en annan): »Hur ämnar du rösta?»

Den andra: »I min bruna sidenklädning med pärlgarnityret, har jag tänkt».

Begäret att hyllas framträder äfven inom andra förhållanden, som *borde* vara fullkomligt fria därifrån.

Om man spelar t. ex. schack med en kvinna och tager af henne en viktig pjäs, vill hon gärna utropa: »usch, hvad ni är stygg!» Spelet i och för sig är ju en täflan för att mäta krafter, men kvinnan fattar det ej så, utan anser, att man ej är

artig mot henne, eller, ännu bättre uttryckt, är »stygg» mot henne, när man följer spelets regler. Sak samma i fråga om kortspel, brädspel, krocket o. s. v. Somliga kvinnor fatta det rent af som en förolämpning, om en man mot dem sköter spelet som det bör skötas, då de däraf lida nederlag. Om man t. ex. i krocket visar sig mindre hård mot en motspelerska och icke slår bort hennes klot för långt, så får man *alltid* en tacksam blick. Här spelar det svagare könets lust att hyllas in på ett fullkomligt olämpligt sätt.

* * *

Kvinnans svaghet för att när hon blir äldre *ej vilja uppgå sin ålder* är så känd, att jag ej behöfver mer än omnämna den. Mindre observerad är den arrogans, hvarmed unga flickor trotsa på sin fraicheur och därvid hjärtlost såra äldre, ogifta kvinnor. Den enklaste eftertanke borde ju säga de förra, att äfven de om några år kunna befinna sig »på öfverblifna kartan», men de offra ej den minsta tanke däråt.

För den, som märker detta faktum, är det dock en tröst att veta, att de se-

nare varit alldeles likadana i sin ungdom och att de således endast möta den nemesis, som yppar sig öfverallt här i lifvet.

* * *

»*Adjö-svagheten*» är också någonting, som i hög grad utmärker kvinnan. Hon tar adjö af en väninna i salongen, i tamburen, i trappan, ja, hon kan ibland rusa ut på gården för att avsluta akten, och denna långa ceremoni med sina stereotypa: »Adjö med dig! — Hälsa hem! — Glöm inte bort mig! — Tag arbete med dig nästa gång du hälsar på mig! — Hvarför kan du inte stanna längre? — Kom snart tillbaka! — Adjö — adjö — adjö!»... är för en man någonting af det genomroligaste och — förargligaste han kan vara vittne till. När hon sedan kommit upp i sina rum igen, generar det henne ej det bittersta att säga om den, som hon nyss visat en så öfversvallande »adjövänskap»: »hon är en bland de obehagligaste människor jag känner!»

Huru skall man förklara någonting dylikt? Ja, fåglarna vete det, men för människotanke skall det alltid blifva fördoldt, En kvinna, som nått 50-talet och tillhör

det »medelvänliga» slaget, kan beräknas ha tillbragt tre år af sitt lif med att säga adjö till väninnor — som hon »ej tålt för sitt lif».

Huru mycken tid hon på samma sätt slösat på kvinnor, som hon verkligen hållit af, betecknas helst med oändliga storheter.

* * *

Kvinnans talang att säga *elaka pikar på ett oskyldigt sätt* är känd och bekräftad i hela världen. Hon är i detta fall nästan diabolisk. Jag skall härnædan anföra ett par exempel:

Det är välgörehetsbasar i en småstad, och nästan alla stadens »finare» fruar äro engagerade att deltaga däri. En och annan har dock, af skäl, som kvinnorna allena känna, ej blifvit anmodad att vara med. En af de engagerade fruarna, som *vet*, att en annan ej blifvit »påstött», säger vid ett »tillfälligt» besök hos henne:

»Hela staden ska' då vara med på den här basaren. Dom ha sprungit hvar dag hos mig och bedt mig för allt i världen att vara med, och jag får väl lof att

ge med mig. — I hvilket stånd skall du stå?»

Då väninnan rodnande svarar, att hon ej blifvit anmodad, skyndar den andra att utropa:

»Det är då för märkvärdigt, att *du* inte fått i uppdrag att ställa dig i spetsen för åtminstone en afdelning! Förlåt mig, kära du, att jag frågade om det; hade jag vetat, att du ej blifvit anmodad, skulle jag *naturligtvis aldrig* rört vid saken.»

Och med en min af vänligt beklagande öfvergår hon till andra ämnen — hvarvid hon dock ej kan undgå att tid efter annan tala om basaren. —

En fru *vet*, att en af hennes väninnor ej är bjuden till middag hos en af deras gemensamma umgänge, Petterssons, och vid första tillfälle frågar hon: »hvilken klädning tänker du ha på dig vid den Petterssonska middagen?»

När kvinnor veta någonting obehagligt om sina väninnor, skall det alltid fram i form af fina, uddhvassa, säkert träffande pikar. Och de sticka icke allenast in dem, de vrida dem omkring i såret med den mest hjärtlösa köld.

Detta skulle vara helt enkelt upprö-

rande, såvida man ej kunde vara fullt förvissad om, att de få tillbaka *allt* hvad de sagt — *med ränta*.

* * *

Den bekante franske författaren *Honoré de Balzac* påpekar i nedanstående ord en allmän kvinnosvagheter:

»Kvinnorna äro vana, jag vet icke i följd af hvilken böjelse i själen, att hos en begåfvad man märka uteslutande hans fel och hos ett dumhufvud endast hans goda egenskaper. De visa en viss böjelse för dumhufvudets egenskaper, enär dessa äro ett ständigt smicker för deras egna brister.»

Balzac var en af alla tiders största kvinnokännare. Som jag för min ringa del icke lefvat i en sådan miljö, att jag kunnat bilda mig någon själfständig åsikt angående det sätt, hvarpå begåfvade män behandlas af kvinnor, inskränker jag mig till att helt enkelt referera hvad han sagt.

* * *

Svärmödrarnas svagheter äro för väl kända för att jag skulle behöfva dryfta

dem. Enligt min erfarenhet ligger ganska mycken öfverdrift i klandret af dem. Goda makar och mödrar bli utmärkta svärmödrar. Men »antennkvinnorna» åter, hvilkas döttrar vanligen äro af samma kaliber som modren, göra, när de blifvit svärmödrar, hemmet till ett helvete för den arme mågen. Jäktad af två dylika kvinnor, som höja sina pretentioner i samma mån som han uppfyller dem, gör han bäst i att antingen packa in och skicka af dem båda två eller också — skriva sitt testamente. I annat fall blir han lik hr C. D. af Wirséns »Herr Olof», som ej fann någon frid i denna värld.

* * *

Kan kvinnan hysa *verklig vänskap*?

Tyvärr måste jag enligt min erfarenhet härfpå svara ett kategoriskt nej. En kvinnas vänskap till en man har alltid i botten ett erotiskt element, en sak, som hvarje man, hvilken visat en kvinna vänskap »utan alla planer», till sin förskräckelse förr eller senare lär sig inse. Jag känner män, som under längre tid njutit af en kvinnas lugna och sansade vänskap, men en vacker dag väckts ur sin ro, emedan »vänskapen» å

hennes sida klädde af sig sin färglösa dräkt och stod rustad i *passionens* blodröda kåpa. Och så skildes de åt för lifvet!

Detta skulle vara ett ämne för *Paul Bourget*, kvinnopsykologen, att skriva en roman om.

Hvad beträffar verklig vänskap mellan kvinnor, så tror jag ej heller, att en sådan finnes. För min ringa del har jag aldrig sett exempel därpå. Det fins visserligen »pensionsvänskap» och »flickvänskap», men kvinnovänskap är lika sällsynt som äggen af Alca impennis. Förklaringen härtill är lätt gifven. När kvinnan håller på att trampa ut barnskorna, kan hon hysa flickvänskap, men när hon mognat, känner hon sig som *kvinna*, inkastad i urvalskampen, för hvars strider alla hennes krafter behövas, och när hon lugnat sig och kommit till åren, knyter hon inga nya vänskapsband, emedan hon ej känner behof däraf.

* * *

Kvinnan är af naturen *slösande*, men kan af lifvet göras till ett helgon i umbäranden. Hon känner sällan pängarnes värde och tror ofta nog, att man endast

behöfver gå i en bank och hämta dem. Hon har en svaghet för att öfverglänsa andra och ställer därigenom till åtskillig ekonomisk oreda i ett hus med begränsade tillgångar. När hennes man vill se några vänner på »en enkel smörgås», är det ej hustruns afsikt att bjuda på någonting godt och rikligt allenast, utan hon skall ha »lika som de andra», hvilket vanligen betyder ett strå hvassare. Har fru Svensson haft tio assietter på smörgåsbordet, så skall hon ha femton, och har fru Andersson haft portvin till efterrätten, skall hon ha portvin *och* sherry.

Hvad en fru alltid fasar för är att ha någon hemma på en vanlig hvardagsmiddag. Förgäfves omtalar hennes man, att den inbjudne är hans gamle, intime vän, som är van vid mycket tarfliga förhållanden, förgäfves ber han frun ej göra några tillrustningar, utan endast ställa ett kuvert till på bordet — det blir ett spring och jäktande utan all ände.

Händer det honom, att han fem gånger på året bjuder en gammal, anspråklös vän på hvardagsmiddag, så börjar frun fråga, »om han icke kan dra' hem flere»,

och äter han ute med honom, så upplyser hon mannen om, att »det fins mat hemma».

* * *

Till sist en liten ganska betecknande svaghet, hvarigenom kvinnan på ett egenomligt sätt skiljer sig från mannen. Om en person frågar en kvinna om någonting, som hon icke vet, men dock *borde* veta, blir hon ond, icke på sig själf — kan någon tro det! — utan på den, som frågat henne om saken.

En man åter i samma predikament blir naturligtvis ond på sig själf för sin glömska eller okunnighet samt kan slå sig för pannan och utropa: »Hvilket nöd jag är!»

Huru skall man kunna förklara en dylik grundolikheter i uppfattning? —

* * *

Allt hvad jag häröfvan anfört om kvinnans svagheter är i själfva verket småsaker, men lifvet består ju af småsaker, och lägger man salt i dem hvarje dag, så blir det hela snart onjutbart.

Några kvinnotyper.

Det finnes många kvinnotyper, som äro värda att skildras, men alldenstund mitt arbete ej är ämnadt att bli ett fullständigt och systematiskt herbarium, utan är allenast några mer eller mindre skarpt doftande ängsbuketter, plockade på verklighetens mark, skola mina älskvärda läsare ej af mig fordra för mycket. Om man är hågad för systematisering, kan man för öfrigt mycket lätt ur de föregående kåserierna plocka fram den ena typen efter den andra genom att antingen fixera ett hufvuddrag eller också sammanställa ett par tre och sedan gifva dem ett generelt

namn. Man skall då utan svårighet kunna få fram, till exempel: »*Disputerande kvinnor*», »*Demi-vierges*», »*Antennkvinnor*», »*Trälinnor*», »*Koketta kvinnor*», »*Retsamma kvinnor*», o. s. v. o. s. v.

Men jag har redan från början ej tänkt mig arbetets uppställning sådan, dels emedan jag velat skildra ämnet i breda drag, dels emedan olika sidor lätt flyta öfver i hvarandra.

Jag skall dock härnedan teckna tre typer, som jag anser förtjäna särskild uppmärksamhet, emedan de äro vidt utbredda, nämligen »*naiva*» *kvinnor*, »*martyrer*», och »*ständigt unga*».

* * *

»*Naiva*» *kvinnor* träffar man på öfverallt. Citationstecknen kring attributet angifva, såsom mina läsarinor förstå, att vi ej ha att göra med verkligt naiva kvinnor, utan med sådana, som, om de också ej egentligen *spela* naiva, dock ha för sig, att naiviteten, det oskuldsfulla, det okunniga, är det högsta kvinliga idealet.

De »*naiva*» kvinnorna äro sådana, som på grund af sitt falska ideal stannat i sin utveckling. De ha — ofrivilligt — fått

sitt förstånd tränat, tills de nått ungefär 18 års ålder, men sedan de lämnats åt sig själfva, ha de ej brytt sig om att uppfostra sig, emedan de redan satt bo i det idealets hemvist, öfver hvars tröskel de anse sig ej böra stiga. De äro fortfarande barnsliga, känna världens falskhet och låghet endast genom dunkla hörsägner, äro rädda för att visa sig äga kunskaper och insikter, emedan det intryck af omedvetenhet och oskuld, som de anse sig böra väcka, då utan vidare skulle försvinna. Om man frågar dem om någonting, som ligger inom den mogna kvinnans sfär, så slå de oskuldsfullt upp sina ögon och ge sig utseende af att ej förstå hvad man menar. I *barnet* se de sitt ideal, och därför afsky de fakta och realiteter. Skola de ordna för sig själfva, äro de alldeles bortkomna likasom barn, och ju värre det är, dess bättre. De måste alltid ha hjälp, pysslas om, kelas bort, smekas och tröstas. Ju äldre de bli, dess naivare bli de. Hvad de i första hand glömma är sin ålder, och jag tror, att om en naiv kvinna får hålla på efter behag, slutar hon som spenabarn.

De ha en mycket egendomlig uppfattning af vänskap och kärlek. Vänskap är

joller, och där jollret slutar, vidtar »ovänligheten». Kärlek är någonting öfversvineligt ädelt och upphöjdt, ett blått skimmer af hyllning på silfverskyar, men den allvarliga, lifslevande kärleken fatta de ej. En stor uppoffring för deras välbefinnande eller lycka se de ej, men glädja sig oerhördt öfver gåfvan af ett halft kilo konfekt. Om man ej använder alla världens smekord mot dem, så älskar man dem ej, och om man ej blir deras springpojke, har man ingen vänskap för dem.

Naturligtvis älska de barn högt — i synnerhet något vuxna. Med dem känna de sig som ett och de bli öfver sig lyckliga, om de själfva behandlas som barn, men naturligtvis skall all vänlighet vara å *andras* sida, ty om de visade en *reflekterad* vänlighet tillbaka, skulle det vara störande för deras roll. De enda varelser de kunna visa vänlighet mot äro barn, ty då erhålla de en passande ram för sin egen barnslighet. Därför röra de ej håller en fena för att i andra kretsar sprida ljus och trefnad omkring sig — barn göra ej på detta sätt — utan sitta som »snälla barn» och vänta på, att man skall roa dem.

Deras logik är barnets, framför allt kvinnobarnets, och de akta sig noga för att vika en tum från dess utstakade rånmärken. Gör man en aldrig så liten anmärkning mot hvad de sagt, svara de, att de aldrig mera skola öppna sin mun; vill man tala förstånd med dem, gå de sin väg eller bedja en tiga; söker man fästa deras uppmärksamhet på ett obestridligt faktum, svara de med en anmärkning, som ej har med saken att skaffa.

Deras själs grundstomme är *självviskhet*. De svärma visserligen för umbäranden och uppoffringar, men när det kommer till kritan, är det alltid frågan om *andras* prestationer. Dock sakna de ingalunda goda egenskaper. De fara aldrig med skvaller och förtala aldrig.

Ett säkert kännetecken på dessa kvinnor skall jag härnedan angifva. Detta är, att de af fruktan för att synas reflekterande väl akta sig för att låta minspel och ord öfverensstämma. De slå falska ackorder på logikens piano, men de göra det ännu oftare på minspelets. En öfvad observatör kan utan svårighet lägga märke till, att de t. ex. svara med en högst förvånad uppsyn, när man konstaterar det enkla fak-

tum, att det är vackert väder i dag; under romantiskt drömmande ögonkast äta de en ostbit, och de se ut, som om hela deras framtidslycka ramlat i spillror, när man talar om för dem, att en katt tagit en sparf. Orsaken till denna totalt bristande öfverensstämmelse mellan passerade saker och deras minspel ligger i deras »naivitet». De kunna ej alltid se naiva ut, ty det blir för enformigt; skulle de åter låta minspel och ord öfverensstämma, blefve de ju som tänkande människor, hvilket de vilja undvika: återstår att använda ofvannämnda metod, som skyddar »naiviteten», på samma gång den skänker omväxling.

Dessa naiva kvinnor äro ohyggligt *tråkiga*. En mogen man har knappast talar med dem fem minuter, förrän han fått nog. Men så uppsöka de ej heller mogna män.

Däraf följer, att man i allmänhet anser sådana »naiva» kvinnor vara *dumma*, ett stort misstag, ty de ha ofta nog en god begåfning, ehuru de endast undantagsvis och så att säga oförhappandes låta den komma till synes.

Hos kvinnan mötas motsatserna i vida skarpare form än hos mannen. Om den

»naiva» kvinnan *i tid* uppmärksammas på sitt grundfel, kan hon bli den präktigaste människa i världen. Ty hon har en stor rikedom i något, som världen alltid behöfver för att gå framåt, och det är *en djup och innerlig känsla af idealet*.

Jag hoppas att med dessa mina ord kunna väcka många af de »naiva» kvinnor, som nu gå oförstådda genom lifvet. Ha de en gång fått ögonen öppnade för den oriktiga väg; hvarpå de inslagit, räcker dem idealet en stark, stödjande hand, och sedan gå de högre, mycket högre än andra.

Många af dem ha kunnat sofva i 40 år, men så i ett nu kommer »väckelsen». De behöfva ej sedan tveka om hvilken deras lifsuppgift är, ty idealet skall säga dem det, och icke nog därmed, det skall gifva dem en kraft och en energi, hvarom de förut ej haft en aning. —

* * *

Besläktade med »naiva» kvinnor äro »martyrerna». Dessa äro vanligen gifta, ehuru också, fastän mera sällan, ogifta fall förekomma. Den grundåskådning, som utmärker dem, är en godtköpsessimism, som de förvärfvat sig genom romanläsning.

Världen passar ej samman med deras drömda gestalter, och därför se de den i mörkt. Vanligen tillhörande de borgerliga klasserna med enklare vanor, finna de ej heller i sin omgivning någon motsvarighet till den »finhet», hvaraf de omdoftats i romanerna om baroner och operasångare, höga furstinnor och heliga nunnor, och måste på något sätt ge uttryck åt sin missbelåtenhet med den sfär, hvarinom de satts att verka. De bli »martyrer».

Att skildra dessa kvinnors tusen påhitt för att ernå skenet af martyrskap skulle föra mig för långt. Vare nog sagdt, att den röda tråd, som genomgår deras lif, är *oförnöjsamhet*.

Medan de »naivas» idealitet är af mera osinlig art, är »martyrernas» af öfvervägande materiell. Deras tankar stå till siden och smycken, »fina» samkväm och glänsande fester, och när verkligheten ej erbjuder slikt, taga de på sig en lidande min. Deras oförnöjsamhet kombinerar sig med en högfärd, som äflas efter att froteras med folk af »bättre» samhällsställning. Medlet att nå detta mål erhålles ofta genom att bli »andligt sinnade», ty därigenom öppnas för »martyrerna» till-

fälle att på kaffebjudningar och syföreningar komma in i kretsar, som annars skulle vara stängda för dem.

Egendomligt nog, kan sålunda romanläsning öppna portarna till det patenterade himmelriket.

* * *

De »ständigt unga» kvinnorna äro alltid ogifta, ty sedan kvinnan väl blifvit gift, tycker hon sällan, att en viss reserverad hållning misskläder. De »ständigt unga» ha för sig, att lifvet endast har *en* period af värde, ungdomen, och söka därför behålla den så länge som möjligt eller, rättare sagdt, ännu längre än hvad möjligt är.

En förständig kvinna vet, att hvarje lifsperiod har sina behag, och ordnar sitt lif därefter. Hon har rasat som barn, hon har dansat nätterna ut, tills hon blir 24 å 25 år, slutar dansa vid 30, blir huslig vid samma tid, i fall hon ej blifvit det långt förut, är vid 40 år initierad i kvinliga spörsmål af social art o. s. v.

Men denna sanning angående olika lifsperioders betydelse och värde, nöje- och pliktsfärer lära sig aldrig de »ständigt unga» inse. De dansa ännu vid 40 års ålder och

ännu längre — i fall det erbjudes dem — de skratta ålderdomens hesa skratt med kvasiungdomlig liflighet, de »sporta» i jockeymössor och lappdräkt, tills deras hår hvitnar. Är det fråga om bergsbestigningar, känna de aldrig trötthet, är det fråga om lekar, äro de de främsta att arrangera dem, önskas utfärder, ordna de om dem.

Man bör noga akta sig för att sammanblanda de *verkligt* unga kvinnosjälarna med de »ständigt unga». Jag har haft lyckan — jag betonar särskildt, att det för mig varit en *lycka* — att sammanträffa med representanter af det förra slaget, som ännu vid mycket mogen ålder haft hela ungdomens sanna spänstighet och doft. Dessa kvinnor äro vanligen mycket intelligenta, ha en rik lefnadserfarenhet, ha genomgått många och ibland svåra pröfningar, men tillhöra dessa »naturens söndagsbarn», som äga en alltid friskt flödande källa af kraft i sitt innersta. Man skiljer dem lätt från de »ständigt unga», ty det ligger i de senares hela uppträdande någonting ihåligt, ansträngt och affekteradt, medan de förra göra intryck af omedelbarhet och sanning. Man skrattar i smyg åt de »stän-

digt unga»; man hälsar de *verkligt* unga med ett aktningsfullt leende.

De »naivas», »martyrernas» och de »ständigt ungas» missriktning beror på deras felaktiga och falska ideal. Den första kategorien har en outvecklad barndom, den andra någonting ytligt fint, den tredje en bullrande ungdom till förebild. Den förstnämnda kan räddas ur sin förvillelse och blir då någonting utmärkt; med afseende på den andra gifvas högst få förhoppningar, emedan dess ideal är så lågt; den sistnämnda kan också räckas en räddande hand i form af ett giftermål, men det är, tyvärr, högst få män, som våga kasta sig in på detta experiment.

* * *

Många andra kvinnotyper skulle af mig kunna tecknas, men jag tror, att de härofvan skisserade äro tillräckliga för mitt anspråkslösa arbete.

II.

Kvinnans ställning till sina systrar.

Kvinnans ställning till sina systrar förtjänar ett särskildt kapitel. Jag hoppas, att medan jag afhandlar detta ämne ur social och moralisk synpunkt kunna kasta ljus öfver mycket viktiga spörsmål.

Den förra synpunkten, den sociala, har jag redan fäst afseende vid, när jag redogjorde för kvinnans fördomar. Ur social synpunkt är hon vida mer än mannen slaf under rang- och klassfördomar, och det är henne vi till en betydande del ha att tacka för ännu frodigt blomstrande indiska kastskillnader. Men här har jag att syssla med kvinnans ställning till sitt eget kön ur

denna synpunkt, och därför får frågan ett mera begränsadt omfång.

* * *

Kvinnan klagar ofta nog öfver sitt köns betryckta ställning ur social synpunkt. Hvem bär väl den hufvudsakliga skulden härtill? Kvinnan själf! Öfverallt, där hon kan ingripa för nedprässande af sina sämre lottade systrars vilkor, gör hon det utan betänksamt. Om en guvernant, en hushållerska, en tjänsteflicka har dålig lön, är det manne mannens fel? Ingalunda! Det är hustruns. Om också en kvinna ej har mycken uppfattning af pänningarnas värde, har hon dock klart för sig, att hon skall ge ut så litet som möjligt däraf — åt *andra*. Däraf kommer sig denna njugghet mot underlydande.

En man vill nästan alltid betala sitt tjänstefolk och andra för hemmets behof anställda personer en hyggelig, om också ej riklig ersättning, men det händer ganska ofta, att frun då sätter sig däremot och prässar ned aflöningarna. Kan hon spara in en femti-lapp på guvernantens lön och en tia på pigans, är hon stormförtjust. Kan hon få en sömmerska för en

spottstyfver, ser hon det med glädje, men resonera med henne om åtskilliga kvinnoklassers ytterst dåliga ekonomiska vilkor, och hon skall med den största smak och utan att det ringaste genera sig förstärka en mans utbrott af ovilja däröfver till tårfulla klagovisor. *Hon* vill nog så gärna ha ändrade förhållanden, men — männen!

* * *

Samma förhållande äger rum inom det moraliska området. Huru ofta hör man ej kvinnor i större och mindre kretsar på tal om en syster, som »råkat i olycka», med den lifligaste indignation utropa: »Är det ej oerhörtdt, att kvinnan skall lida så mycket för sitt felsteg, medan mannen går fullkomligt fri?»

Frågan låter mycket befogad, och jag har aldrig i hela mitt lif hört någon bestrida, att det anmärkta förhållandet är upprörande, men jag har också aldrig hört någon därvid angifva den *verkliga* orsaken till att »förförda» och »fallna» kvinnor få lida så mycket för sina felsteg. Hvem uppträder därvid som den förorättade dygdens hämnare? *Kvinnan* själf, den heder-

liga, ärbara, välförsörjda kvinnan, som ej har nog hårda ord för sina fattiga, olyckliga systrar!

Häri ligger den egentliga grunden till det förtviflade läge, hvori »oäkta» barns mödrar råka. Sedan de blifvit »förförda» och födt barn, stängas alla hyggliga hem för dem. Hvarför? Icke emedan mannen säger: »jag vill ej taga i min tjänst en kvinna, som begått ett dylikt felsteg», utan emedan frun bedyrar: »*en sådan* kommer aldrig öfver min tröskel!»

Det är ej männen, som döma kvinnornas felsteg så strängt, utan kvinnorna själfva, och de bland dem, som ej hafva rena samveten för egen del, ropa högst sitt anatema öfver de olyckliga stackrarna.

Om vi gå frågan ännu närmare in på lifvet och spörja: Hvilken är grunden till att det finnes så många »fallna» kvinnor, så vill jag visserligen ej neka till, att mannen är det synbara upphofvet, men det första upphofvet, själfva grunden, ligger hos kvinnornas bättre lottade systrar, som i egenskap af husmödrar ha att öfvervaka deras lif och råda dem i deras vandel. Litet mera kärlek, litet mera vänlighet och godhet endast, och många kvinnor

skulle ha räddats från att beträda den slipp-
riga stigen!

De för kvinnokönets upprättande sträf-
vande damerna böra ej taga munnen så
full med klagomål öfver de »usla» männen,
så länge de själfva ha så stor skuld i arma
systers fall. Låt tjänsteflickor mera känna
af, att de ha ett *hem* i det hus, där de äro
anställda, stöd den vacklande, *innan* hon
sjunker, hjälp den fallna, *innan* hon glider
djupare utför! Och först då den bättre
lottade kvinnan gör detta, först då, men
ej förr, skall hon med stolthet kunna gå
fram till »skapelsens herre» och säga:
»Jag har nu gjort *mitt* för min svaga sy-
ster. Hvad vill *du* göra för henne?»

Och då skall mannen svara: »Har
du gjort *ditt* för henne, så behöfves knap-
past min hjälp. Men jag skall nu som
förut vara redobogen att höja hennes ställ-
ning, och jag är säker på, att det skall lyc-
kas, till och med utan mina åtgöranden,
ty det var endast *din* hjälp hon behöfde.»

* * *

Det har bildats åtskilliga föreningar
i vårt land för befrämjande af kvinnans
intressen. De synas mig alla ha sunda

mål och uträtta åtskilligt för sin saks bästa. Dock skulle de åstadkomma mycket mer, om de, i stället för att fordra reformer i kvinnans omgifning, fordrade dem af *henne själf*. Ty all reformation — denna sats gäller också om männen — bör, ifall den skall lyckas, grunda sig på den fordran såsom den första, att *ens eget jag* skall omskapas. Men det är detta, som såväl männen som kvinnorna glömma.

Det demoniska hos kvinnan.

Det har alltid förvånat mig, att en af vår tids snillrikaste författare *August Strindberg*, hvilken skarpt klandrat kvinnan och särskildt i åtskilliga af sina dramer tecknat det demoniska hos henne, blifvit framställd såsom en fullkomligt ny banbrytare i detta hänseende. Endast den djupaste okunnighet kan gifva burskap åt ett sådant påstående.

Om det fölle mig in, skulle jag kunna ur världs- och litteraturhistorien framdraga en massa exempel därpå, att just det demoniska hos kvinnan varit ett älsklingsämne för alla tiders och alla folks förfat-

tare. Jag går så långt, att skildringen af moder Eva snuddar vid detta demoniska — i fall den icke klifver rätt upp i det.

Men Strindberg kasta sig nu damerna öfver såsom den, hvilken söker nedrifva »tron på kvinnan», likasom om han skulle vara den förstfödde af kvinnokritikernas släkte. Och dock är Strindberg *mild* i jämförelse med en massa föregångare.

* * *

Som ett exempel — ett, men ett lejon — vill jag taga framställningen af demoniska kvinnor ur ett arbete, som står oss nära, emedan det ahandlar våra stamförfäders lif, och står oss fjärran, emedan dess händelser inträffade för omkring *tusen* år sedan. Ur båda dessa synpunkter är det lärorikt, ty dels handlar det om personer af samma härkomst som vi, dels visar det, att saken har tusenårig hemul. Jag menar *Nials saga*.

De kvinnor, hvilkas gruffiga framfärd jag efter denna saga vill i största korthet berätta, äro *Hallgärd*, *Bergtora* och *Hildegunn*.

Hallgärd, Höskulds dotter, blir först gift med Torvald. Denne slår henne en

gång, hvarpå hon uppmanar sin fostrare Tjostolf att mörda honom, hvilket också sker. Sedan gifter hon sig med Glum, hvilken också en dag i hastigt mod slår henne, hvarpå samma hämd tages: Tjostolf dräper honom. Till sist blir hon gift med Gunnar på Lindarände, Islands ädlaste man.

Bergtora är Skarphedens dotter och gift med Nial, en annan af Islands främste män.

Nial och Gunnar äro de mest trofasta vänner, och medan den sistnämde var ogift, hade de alltid för sed att omväxlande hvarje vinter draga till hvarandra på gästning.

Vintern efter Gunnars giftermål är det hans tur att besöka Nial, och han kommer dit, medförande sin hustru Hallgärd. Hos Nial vistas svärdottern Torhalla, Helge Nialssons hustru. Då Hallgärd väl kommit in, uppstår en tvist mellan Bergtora, Torhalla och henne angående en hedersplats (jämför kapitlet om kvinnofördomar härofvän!), hvarpå en träta med smädande ord å båda sidor följer. Gunnar, som tydligen är mån om »husfreden», far då genast hem med sin hustru. Vid affärden

yttrar denna: »mins det, Bergtora, att vi härmed ej skiljas!»

Nu låter Hallgärd sin arbetsfogde Kol dräpa Svart, den af Bergtoras huskarlar, som hon tycker mest om. Till gengäld låter Bergtora en hemlös man vid namn Atle, som hon tagit i sin tjänst, dräpa Kol.

Hallgärd sänder nu efter sin frände Brynjolf Roste samt förmår honom att dräpa Atle. Svaret låter ej vänta på sig. Bergtora eggjar sin svärmors frigifne träl Tord Lösingsson att dräpa Brynjolf.

Hallgärd ger dock ej tappt. Hon låter Sigmund dräpa Tord, och för att hämnas denne döda Bergtoras söner Sigmund jämte hans stallbroder Sköld.

Nu breder sig sagan vidare ut. Hallgärd förmår en träl att stjäla mat hos en person vid namn Otkel. Därpå nya förvecklingar, som till en början medföra åtta mäns dråp. Därpå dräpas *fjorton*, hvartill en annan kvinna, *Hildegunn*, är den första anledningen med sitt eggande tal.

Sedan följa åtskilliga mord.

Sagan omtalar, huru Gunnar dräpes. Strax innan han faller, ber han sin maka Hallgärd, att hon skall af två sina lockar

sno en bågsträng i stället för hans egen, som nyss brustit.

»Mitt lif står på spel, men aldrig skola de komma åt mig, så länge jag kan bruka min båge», säger han.

»Då skall jag nu minnas örtilen» — som han gifvit henne *sju år förut*, därför att hon stulit hos Otkel och gjort sin ädle man till tjufgodsgömmare, således en fullt berättigad upptuktelse — säger Hallgärd; »ej rör det mig, om du värjer dig längre eller kortare».

Och så blir Gunnar på Lindarände den *tredje* af hennes män, som hon sänder i döden.

Nial och Bergtora bli sedermera innebrända. —

Trots sina blodiga scener flyter sagan som komposition lugnt framåt. Där finnas inga af våra tiders klasstrider, inga allmänna spörsmål, ingen tendensdiktning. Kvinnornas uppeggande tal omnämnes endast som ett faktum. Man kan således ej beskylla sagoförfattaren för att vara en kvinnohatare, som försöker nedrifva »tron på kvinnan». Så mycket ohyggligare blir för den skull det intryck sagan väcker. Aldrig förr eller senare har kvinnans de-

moniska inflytande blifvit framställt med en så tendenslös skärpa, ett så omedvetet djup.

En *dylik* saga läsa vår tids kvinnor och finna däri ingenting för sig nedsättande, men skrifver Strindberg en broschyr om kvinnans underlägsenhet under mannen eller några smådramatiska äktenskapsinteriorer, då himla sig damerna öfver honom och kalla honom »kvinnohatare».

Vår tids kvinnor läsa dylika sagor utan ovilja, emedan de hålla före, att den skildrar en längst förfluten, hednisk tids nu öfvervunna barbari och mörker, men de tänka ej därpå, att hvad *rent mänskligt* däri framträder har betydelse för *alla* tider.

Det finnes ännu i våra dagar kvinnor, som likna Hallgärd, Bergtora och Hildgunn, om också deras uppförande nu tagit en olika form. Just hos dylika kvinnor framträder *det demoniska*.

* * *

Dock tror jag, att ingen af mina läsare varit med om eller bevittnat det kvinligt demoniska i den *stora* stil, hvori Nials saga är hållen. Detta förutsätter en omgifning af storm och strid, af stora in-

tressen och okuffiga passioner, af gammalt hat och omätlig hämd, af, med ett ord, en omgifning utan midtpunkt, utan hänsyn, »ur led». Men prof å det demoniska i hvardagsstil äro ej svåra att uppvisa. Jag skall därpå anföra ett par exempel, tagna ur lifvet:

En gift kvinna har i sitt hus en yngre syster, som älskar och älskas tillbaka af en ung, hygglig man. Den förra tycker ej om det tilltänkta partiet och utvecklar, för att göra det om intet, allt det demoniska, som finnes i hennes natur. Den unge mannen lämnar för en tid sin älskade, och nu börja stämplingarna. Vid hvarje lämpligt tillfälle får den yngre systemen af den äldre hugg, som äro riktade med säker hand för att förstöra det ädla hos henne och draga henne från den älskade. Alla hennes själs sämre strängar anslås: fåfänga, misstänksamhet, svartsjuka, egenkärlek.

Om detta medel ej hjälper, blir proceduren en annan. Förut innebar den *lömskhet*, nu åter *förtryck*. Allt hvad lågt en kvinna kan i antydningar beskylla en annan för, allt hvad elakt, som kan upphittas för att förbittra en människas lif, framdrages och afskjutes i form af förgif-

tade pilar. Förut var flickans fästman en låg person, nu blir hon själf en förkastlig varelse. Oftast går hon under i denna ojämna strid.

Det demoniska i hela saken kommer först då till synes, när man får veta, att den äldre, gifta kvinnans sträfvan att förhindra systemns parti med den hygglige mannen beror därpå — *att hon själf älskar honom.* —

Två män, som sedan lång tid tillbaka äro mycket goda vänner, ha ingått kompaniskap för drifvande af en affär. Den blomstrar och går framåt, emedan kompanjonerna passa så förträffligt tillsammans. Den ene är god inköpare, den andre utmärkt försäljare.

Den ene af dem gifter sig, och det goda förhållandet fortfar, ty kompanjonens fru är förtjust öfver att i mannens vän finna en uppvaktande, artig kavaljer. Men så gifter sig äfven denne, och nu uppstår scenförändring.

De båda fruarna kunna ej draga jämt.

Vare sig nu den ena af dem är af »bättre» familj än den andra eller får finare klädningar af sin man eller för ett större hus eller har vackrare barn eller

åtnjutit en mera vårdad uppfostran eller — hvar skall jag sluta, då allt tänkbart kan användas som anledning till split? — nog af, fruarna bli fiender, icke på grund af den enas af dem uppförande, utan på grund af *bådas*, och det demoniska i deras natur tar ut sin rätt.

De tänka ej på sina mäns trefnad, sina familjers ekonomiska välstånd, de betryggande faktorerna för sina barns uppfostran, de angenäma hem, som den väl skötta affären skänker dem, utan nu börjar mellan dessa båda kvinnor, en Hallgärd och en Bertora i miniatyr, en antingen öppen och fullt skönjbar, eller ock hemlig och af andra knappt anad strid, men i båda fallen förd med en förbittring, som icke väjer för hvarken vapen eller medel.

Deras första omsorg är att få sina män in i leken, och däri lyckas de förr eller senare; det goda förhållandet minskas, svalnar, brytes; fiendskap mellan kompanjonerna intager den gamla, bepröfvade vänskapens plats, och till sist upplöses kompaniskapet.

En strid, som från första början härledt sig ur någon futtighet, såsom att den ena frun vid ett tillfälle varit dyrbarare klädd

än den andra, skärpes därhän, att två familjer förlora sitt ekonomiska välstånd och gå en mörk framtid till mötes.

Väl må man säga, att ofvanstående är en gripande illustration till teorien om det demoniska i kvinnonaturen.

Bättre exempel än de nyss anförda, som falla inom det »lugnare» hvardagslivet, erbjuda de stora kulturcentra med sina öfverspända och förryckta naturer. Där blir kvinnan icke blott demoniskt *elak*, hon blir demoniskt *lastbar* och *brottslig*.

Härpå vill jag dock ej anförä några exempel, ty de skulle leda mig in på gräsligheter, mot hvilkas analyserande min tanke opponerar sig och till hvilkas närmare angifvande min penna nekar mig sin tjänst. Af världsstädernas stora blad innehåller flertalet dagligen spaltlånga redogörelser för de mest upprörande skildringar om det demoniska hos kvinnan, användt i det *stora* brottets tjänst.

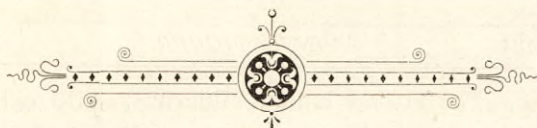
* * *

Må vi emellertid vara glada öfver och tacksamma för den ljusning, som redan för länge sedan inträdt, i det att kvinnan alltmer lösrycker sig från de, en *ond* na-

turs, en ofritt gifven makts bojor, som ligga i den demoniska impulsen.

Ty väl må vara, att denna ej försvunnit, hvarken ur hvardagslifvet eller från den stora världsarenan, säkert är dock, att *sådana* kvinnor som en Hallgärd eller en Bergtora, hela ätters onda genier, äro vida mera sällsynta i vår tid än förr.

Slutord.

Jag har nu gått igenom mitt lilla kvinnogalleris små och låga rum, pekat på ballmålningar och obetydliga silhouetter samt träder ut på afskedets veranda och tänder enslighetens cigarr.

Ni säger, att mina målningar äro illa tecknade och färgerna väl starkt pålagda, att kvinnans bästa representanter fattas, att konceptionen i det hela taget är bristfällig och att perspektivet alltför ofta visar omotiverade bakgrunder och öfverdrifna förkortningar. Tja! Hvad kan jag göra åt det? Jag har ej målat som konstnär, utan som amatör, och jag har målat allt som jag sett det.

För att nu lämna bildernas värld och öfvergå till abstraktionernas vill jag säga, att kvinnofrågor af kritiska manliga författare oftast afhandlas på ett egendomligt sätt. Antingen sätta de in i sina romaner en *Betty Sharp*- eller en *Lena Despard*-figur, väl tagna ur den lifslevvande verkligheten, eller också bygga de upp ett helt system med analyser och synteser, historiska återblickar och sociala exposéer, hvartill tanken lämnat många bidrag, men erfarenheten högst få. I förra fallet erhålles en figur, stäld mot en romans overkliga bakgrund, i det senare ett filosofiskt system, regelrätt, men opersonligt. Men sällan, så vidt jag kan finna, skrivas af män böcker med rubriken och innehållet »*Hvad jag erfarit om kvinnan*», ett sådant personligt och individuellt arbete, som mitt varit ämnadt utgöra, ehuru det endast blifvit konturer. Just genom sådana arbeten skulle dock gifvas det bästa materialet för och det värdefullaste tillskottet till kännedomen om kvinnans egenskaper.

Ty — man må säga hvad man vill — genom sådana arbeten brytes väg för den pragmatiska forskningen om kvinnan, och genom att så många män som möj-

ligt lämna sina bidrag, kastas allt mera ljus öfver hithörande frågor. Sedan må det kommande stora snillet, kvinnokritikens Ivar Vidfamne, sammanföra manliga andars olika bikter och framställa såsom allmän slutsats: *sådan är kvinnan.*

Många kvinnor skola törhända säga om min lilla bok, att den är ensidig, och det är det bästa beröm den kan få, ty det visar, att jag däri varit mig själf, d. v. s. endast skrivit hvad jag erfarit. Om mina erfarenheter ej behaga, rår jag ej för det. Lifvets stora schackspelare, vår Herre, sätter sina pjäser hvar han behagar — jag blef kanske under de senare tjugo åren stäld för långt borta från drottningen för att ej uppfattningen af det kvinligas ädelhet och storhet i dess högsta potens skulle fördunklas.

Men jag vet dock, att det finnes. I min mor har jag denna mitt lifs schackspels drottning, som jag skådat på nära håll, och om många andra figurer sedan skymt undan henne, är dock hennes bild nog för att jag skall kunna hoppfullt sia om kvinnornas framtid.

Jag vill då säga, att hos kvinnan finnes, sedan gamla tiders fördomar undan-

röjts och tankens form utmejslats, mycket mera ädelhet än hos mannen. Jag skulle vilja fixera detta i den satsen, att kvinnan aldrig kan blifva en sådan träl i guldets tjänst, aldrig så helt svika den kärlek, naturen nedlagt i henne, som mannen. Hennes brott äro ofta följder af hennes kärlek. Det gäller att fasthålla det ideala i hennes pänningförakt och rena det passionerade i hennes kärlek.

När kvinnan gått framåt i denna riktning, skall besannas min tro om henne, att *hon är i stånd till en ädlare och mera välsignelsebringande utveckling än mannen.*

Innehåll.

	Sid.
Förord	5
»Hvar är kvinnan?»	10
Kvinnofördomar	17
Kvinnans uppfostran och sociala ställning	30
Kvinnologik	40
Kvinnan ur könssynpunkt	54
Kvinnan, sanningen och rätten	65
»De kvinliga antennerna»	72
Kvinnan som mor	86
Små kvinnosvagheter	90
Några kvinnotyper	107
Kvinnans ställning till sina systrar	118
Det demoniska hos kvinnan	124
Slutord	135

SÅDAN VAR VÄGEN

NÅGRA SJÄLARS HISTORIA

Roman af

VICTOR HUGO WICKSTRÖM (Christer Swahn)

Pris Kr. 3: 50.

Utdrag ur pressens omdömen:

Gefleborgs Läns Tidning (för den 23 nov. 1891): »Denna roman är utan tvifvel ett af de märkligaste arbeten på det skönlitterära området, som hos oss på länge sett dagen, och äger stor förmåga att fängsla och intressera. — — — Karaktererna äro logiskt och konsekvent utvecklade, stilen kraftig och sund och 'historien' behandlad utan sentimental pjunkthet. — — — Boken erhåller obetingadt vår varmaste rekommendation.»

Smålandsposten (för den 25 nov. 1891): »Boken i dess helhet vittnar obestriddigen om en stor både kompositions- och berättarförmåga. — — — Skuggor och dagrar äro här väl afvärdade, och man tycker sig märka hos författaren en önskan att denna gång taga verkligheten rättvist sådan den ter sig för honom.» — — — »Hvad Erik Marek angår, så är den figuren öfver hufvud väl och sympatiskt hållen. En sådan tidsningsman kan man känna något för.»

Stockholms Dagblad (för den 4 nov. 1891): »Hr V. H. Wickström tillhör en af våra produktivaste yngre författare — det är en lång rad boktitlar, som falla en i minnet, då man nämner märket 'Christer Swahn'. »Arbetena ha alla förrådt ett lifligt temperament, lätthet i produktionen och en värdad stil.» — — — »I det hela är hr Wickströms nya roman mycket intressant, ledigt berättad och i många hänseenden vittnande om författarens talang samt såsom tidsskildring af värde.»

Svenska Dagbladet (för den 24 nov. 1891): »Boken synes oss så väl i fråga om äskådning som framställningssätt vara det mognaste författaren hittills åstadkommit. Karaktererna framstå klart och följdriktigt.» — — — »Stilen är målände och liflig utan att förlora i enkel naturlighet. Författaren nöjer sig ej med att blanda ljus och mörker i sin skildring blott för att ernå en artistisk effekt. Vid sidan af det onda, hvarpå lifvet är så rikt, ser eller söker han botemedlet, och genom hela berättelsen går, trots allt, en entusiastisk optimism, en lefvande tro på lifvets goda makter.»

Dagens Nyheter (för den 22 dec. 1891): Författaren ansluter sig till den riktning, som anser kapitalets samlande i en endes hand välsignelsebringande, väl att märka, när kapitalet för denne ende endast blir ett medel att göra godt. Boken slutar med en framtidskildring, och dess varmhjärtade sens moral är den, att vägen till allas lycka heter praktisk människokärlek.»

»Det är en fint bildad mans tankar, som denna bok erbjuder, och dess filantropiska grundton ger ofta flykt åt författarens stil och lif åt hans framställning.»

SINGALESISKA BREF

af
ASOKA RODIYA

Utgifna af
VICTOR HUGO WICKSTRÖM
(CHRISTER SWAHN)

Pris Kr. 1: 25.

»Författaren uttalar många sanningar, som borde förtjäna ett allmänt beaktande, och litet hvar torde hafva nytta af att läsa denna bok och taga åt sig dess dom öfver många missförhållanden, öfver hyckleriet och flården i vårt samhälle.» — — — »Boken bär vittne om en framstående talang och är skriven med ädel harm, icke för att gyckla utan för att genom gisselslagen luttra och rena.» — »Gripande är skildringen af Asokas slut.»

(*Göteborgs Handelstidning*).

»Man måste gifva sitt erkännande åt den lågande entusiasm för upplysning och utveckling och för det sunda förnuftets rätt att göra sig gällande i samhället likasom i individens handlingssätt, som genomgår hela framställningen. Det är denna ungdomliga och osläckliga hänförelse, som dikterat ej blott dessa singalesiska bref, utan alla de arbeten, hvarmed doktor Wickström tagit en så liffig del i »världsförbättrarbräket», i den litterära kampen för framåtskridandet.»

(*Aftonbladet*).

TANKAR

af

VICTOR HUGO WICKSTRÖM
(CHRISTER SWAHN)

Pris kr. 2: 50

INNEHÅLL:

Lofsång.
Protevs.
Bön.
Guds kvarnar.
Moder!
Klippön.
Lycka.
Du svaga mänskobarn . . .
I ovigd jord.
Sanning.
Mitt kära barn, min tidning!
En bikt.
Nirvana.
Räddad!
Julsånger:
 Moder Maria.
 Julens ängel.
 En sällsam julsång.
 Han kommer!

Ett nyårsbesök.
Jordens hyllning.
När jag förstod insekternas språk.
Spaniens blomma.
Han är död.
Hvar fins sanningen?
Att snudda vid . . .
De verkligt begåfvade.
Lefvande begrafven.
Verldens säningsplats.
Björken vid Cártama.
Mödrarna berätta.
Den stora kyrkogården.
Döden.
Ju mer din skönhet svinner . . .
Nakna människor.
Skörd.
De tröttes himmelrike.

— — — Hr Wickströms författareskap är för öfrigt tillräckligt känt och af för många uppriktigt värderadt, för att ej hans »Tankar» skulle hitta vägen till dem, som i hans tidigare arbeten lärt känna ett hjärta och ett hufvud, försvurna åt upplysningens och tankefrihetens fana och städse redo till kamp mot flärd, afund, hyckleri och dogm.

(Aftonbladet).

Wickström är icke blott en af vårt lands mest energiske tidsningsmän. Han är ock en af våra allra flitigaste skönlitterära författare. Och det är ändock inga dagsländeverk han sänder ut i världen. Hans senaste bok förtjänar mycket väl den titel förf. gifvit densamma. Det finnes verkliga tankar i den boken. Där finnas dikter på vers och prosa, aforsimer i oändlighet, allegorier och sagor, kåserier öfver frågor för dagen samt små noveller efter främmande mönster. Men öfver det hela ligger en ton af verklig frisinthet, af ärlig sympati för de små och förtryckta och af nitalskan för en god folkupplysning, som höjer och adlar verket, på samma gång det föder aktning och förtroende för författaren och människan.

(Småland).

Hr Wickström är ingen populär författare. Han har aldrig skrifvit för mängden, utan för det fåtal, som kan förstå en djuplad och fint bildad själs sanningssökeri och reflexioner öfver lifvet och människorna. Men för detta fåtal erbjuda hr Wickströms skrifter med deras originella, djärva uppslag och öfverfärdade sanningsord en intressant läsning af väckande och själsodlande art.

(Kristianstadsbladet).

Det är icke så värst många år sedan denne författare framträdde med sitt förstlingsverk, men på den jämförelsevis korta tidrymd, som ligger emellan detta och det närvarande, har han hunnit med att fylla volymer. D:r W har helt enkelt varit en af våra allra flitigaste författare, och han har riktat bokmarknaden med originella, gedigna verk.

Visserligen kunna meringarne vara delade rörande en och annan af hans böcker — och när äro de icke det för resten? — men detta är på samma gång ett bevis för förs själständighet. Han sjunger ut hvad han har på hjärtat, och hans syfte är alltigenom att se, hvad som i människan är, för att därpå framkalla spegelbilder till eftertanke, till verkligt lif och framförallt till studier af den mänskliga karakteren och främjande af dess upphöjelse.

Han berättar mindre för att vara intressant och jaga fram nyfikenheten från blad till blad, än att mana fram nya tankar hos läsaren och ge ny färg och nya synpunkter åt det lif, som röres omkring oss.

Tankar är ett arbete, som för oss svenskar är mera originellt än de flesta. Det är ingen skildrande serie af personer och händelser, utan det är en hel här af tankar i såväl bunden som obunden form. Men dessa tankar beröra ofta förhållanden för dagen och äga alltigenom en allvarlig tillämpning på vår tillvaro i dess olika skiftningar.

Det är den frisinade samhällsgranskaren, som icke allenast med väl förd dissekerknif öppnar sociala svisster, utan äfven anvisar sättet för att läka såren. Öfver hvarje tanke hvilat därjämte ett drag af allmänningslig hänsyn, en känsla för a'las rätt och delaktighet i hvad samhällslifvet har bäst att bjuda, af upplysning, sanningsanda och frihet.

Vi rekommendera med allt skäl dessa tankar åt livet hvar. De äro så lätt förstådda och alldeles icke tunga att bära. De utgöra ett vettande framställdt på sådant sätt, att det är njutbart för alla samhällsklasser och förlorar icke sin lyftande och förädlande egenskap genom att sättas i händerna på lärde folk, som tilläventyrs vilja än ytterligare lära.

Boken föreligger i en särdeles vacker och tilltalande utstyrel från d:r Wickströms eget boktryckeri i Östersund.

(Sundsvalls Tidning).

ÄFVENTYRARLIF

Roman af
VICTOR HUGO WICKSTRÖM (Christer Swahn)

Pris Kr. 3: 50.

»Den vackraste sidan af hr Wickströms författareskap är, enligt min tanke, hans lågande entusiasm för upplysning och utveckling, hans glöddande hat till ständsfördomar och bigotteri. Denna sida kommer väl till sin rätt i 'Äfventyrlif'; ypperlig är i synnerhet författarens bitande satir öfver klasskillnaden och adelshögfärden. Endast denna är tillräcklig valuta för genomläsningen af hr Wickströms nya arbete.

'Äfventyrlif' är öfver hufvud taget en mycket läsvärd, spännande och lärorik bok, som godt kan anbefallas åt alla samhällsklasser.

(H. C. i Smålands Allehanda).

»En svensk Gil Blas. Och en svensk, modernare, djupare, mera filosofierande, mindre humoristisk Le Sage. Detta finna vi, ehuru vi blott hunnit b'äddra i boken.

Jörgen blef riktigt arg på redaktör Wickström. Ty en sådan bok har Jörgen i 20 år tänkt skriva. Dock ble'vo vi ej argare, än att vi lade boken i vårt lilla favoritboksbibliotek, för att läsas och läsas.

Just en sådan bok hade vi kunnat skriva. Om än ej så glänsande i stil. Ty författaren för hjälten ut som sjöman, kypare, turist, politiker, världsman, affärsman, allt möjligt, för honom till Frankrike, Pyrenéerna, Spanien, Marokko, Alger, Italien, Ryssland, den fjärran Västern, bland sjöfolk, restaurantpublik, legitimister, nihilister, ryska polisherrar och föga bättre spanska banditer, guldgräfvare, damer och herrar.

Blott ett fel har boken, ett stort, äfven estetiskt. Hr Wickström är mera tänkare, mindre humorist. D. v. s.: Han tänker som en högtidlig människa, ej som Gud Fader själf, utan skillnad på stort och smått, moral och omoral. Därför när ej tänkaren Wickströms 'Äfventyrlif' humoristen Le Sage's 'Gil Blas' enkla skönhetsharmonii. Ehuru hr Wickström stundom går ännu längre i realism samt i aldrig oskön naturalism och vida öfverglänsar Le Sage i stil och tankedjup.

Dock, tro ej, att humorn alldeles saknas. I boken. Tvärtom. Sådan framglänsar, där den finnes.

Ännu en sak: En stor sympati inger boken i författarens förmåga att elegant skildra elegans, på samma gång som ofta frambrytter hans djupa känsla för alla lidande, betungade, arbetande.

(Jörgen i Figaro).

Stoft från Sandalerna

RESEMINNEN

af

VICTOR HUGO WICKSTRÖM (Christer Swahn)

Med 19 illustrationer. Elegant utstyrd. Pris 3 kr.

INNEHÅLL:

En vansinnig konungs praktslott.
Passionsspelen i Oberammergau.
Grefve Fransisco José Gavicho de
Abreu-Tavora.
Uj-Zsorna.
En död stad.
Europas förnämsta vallfartsort.
En tjurfäktning i La Linea.
Ett dygn i Afrika.
Toledo.
Vagnen rullar.

»Kataloniens pärla».
Öfver Simplon.
En sannsaga från Kuhstall.
I Interlaken.
Petersburg. — Några reflexioner.
Portugals under.
De skotska högländerna.
Saltgrufoerna i Wieliczka.
Dunkla djup.
Campo Santo i Genua.

”Stoft från sandalerna” är titeln på ett i dagarna utkommet arbete, hvarur vi satts i tillfälle att meddela några illustrationsprof, på samma gång vi tagit oss friheten därur återgifva uppsatsen ”Portugals under”. Detta reseminne är ett förträffligt prof på den mångsidigt, fint bildade och bereste författarens för allt öppna blick och hans eleganta, målände stil.

Det var pseudonymen ”Christer Swahn”, som röjde väg för författarenamnet Victor Hugo Wickström, och det torde icke vara okänt, att dessa båda namn återfinnas på en hel rad böcker — en rikhaltig följd, som för hvarje år ökas med åtminstone ett nummer. På ”En själfmördares anteckningar” följde ”En hospitalshistoria”, och bland förf:s andra, mer uppseendeväckande arbeten märkas romanen ”Sådan var vägen. Några sjölärs historia”, ”Singalesiska bref af Asoka Rodiya” och den förra året utgifna romanen ”Äfventyrlif”. Om flertalet af dessa böcker gäller, att det röjer en mindre vanlig berättareförmåga, ett lifligt temperament, ett varmt hjärta och ett utprägladt skönhetssinne och kärlek till konsten, som den nord-svenske tidningsmannens deltagande i ”världsförbättrarebråket”, hans tidningsskrifveri och hans fejder för frihet och framåtskridande icke mäktat utplåna. Hans nu utgifna samling af reseminnen från Bayern, Spanien, Portugal, Gallzien, Frankrike, Marokko, Italien, Schweiz, Ungern, Österrike, Skotland och Ryssland skall helt visst förskaffa den vidfarne författaren många nya vänner. Ty berättas kan han och ämnen fattas honom sannerligen icke. Den vackert utstyrd boken är, såsom läsaren finner, illustrerad och kostar 3 kronor.

(Ny Illustrerad Tidning).

Nästa år utkommer:

ARNLIOT

GÄLLINA

HISTORISK ROMAN

af

Victor Hugo Wickström

(Christer Swahn)

ARBETEN

af

CHRISTER SWAHN

En själfmördares anteckningar

Pris 2 kr.

DIKTER

Pris: häft. 2: 50, inb. 2: 75.

EN HOSPITALSHISTORIA

Pris 2 kr.

FYRA DIKTER

(1874-1875)

Pris 2 kr.

← ORD →

En samling utkast.

Pris 1: 65.

SANNINGSKÄR

Uppfostrare tillägnad.

Pris 1 kr.

ANTIKRIST

Skådespel.

Pris 1 kr.

"BILDNING"

Några blad ur
ett universitets historia.

Pris 1: 50.

ERKEBISKOPEN

Pris 1: 25.

SÅDAN VAR VÄGEN

Några sjäalars historia.

Roman.

Pris 3: 50.

SINGALESISKA BREF

af Asoka Rodiya.

Pris 1: 25.

ÄFVENTYRARLIF

Roman.

Pris 3: 50.

STOFT FRÅN SANDALERNA

Reseminnen.

Pris 3 kr.

TANKAR

Pris 2: 50.

Om Idealism och Realism i Konsten. — Giordano
Brunos Metafysik. — Det skönas begrepp.

Kritisk framställning af Taines Psykologi.
(Manuskriptupplagor).

Om lärdomshögfärden. Pris 50 öre.

ARBETEN

FRÖSTEN SVANV.

"BILDNING"

Med flera
och utvalda
stycken.

REKREATIONEN

SÅDAN VAR VÄGEN

Några utvalda
stycken.

SINGLESISKA BREF

af Axela Rodhe.

ÄVENTYRARLIE

Roman.

STÖT TILL SANDLÄNNA

TANKAR

Om Isaksten och Isaksten's Köksten. - Gården
Brunn Mästare. - Det sköna hemmet.
Kritisk berättelse af Tjänst Kyrkans
historiska
Om Isaksten's Köksten. 12 s. 18.

af Isaksten's Köksten

DIKTER

af Isaksten's Köksten

TYRA DIKTER

af Isaksten's Köksten

ORD

En samling ord.

SANNINGSKÄR

En samling ord.

ANTIKRIST

af Isaksten's Köksten

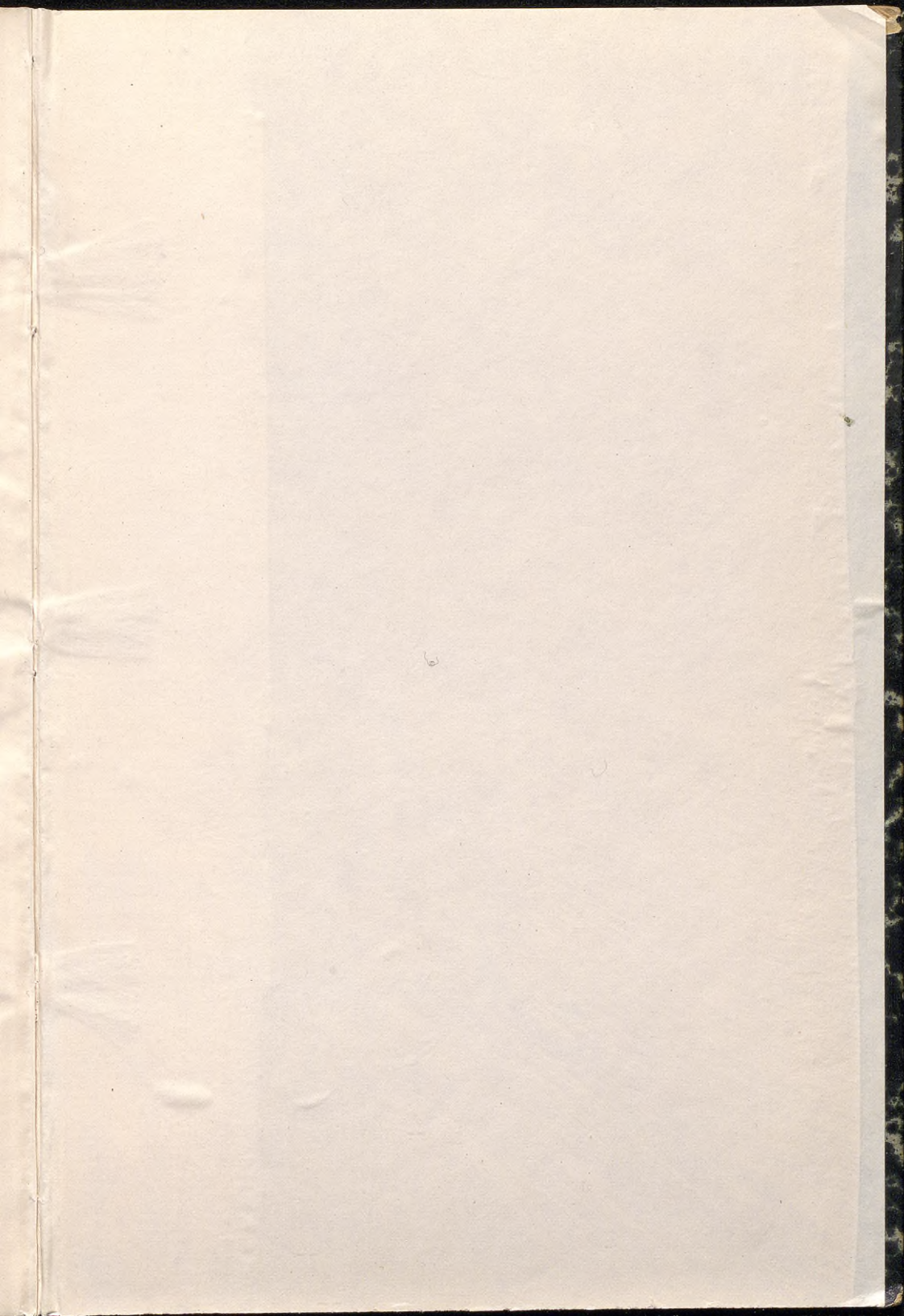

—*— Pris: 1: 50 *—

UPPSALA UNIVERSITETSBIBLIOTEK

16000

001742322